

MODERN KÖNYVTÁR SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

SIMÁNDY LAJOS
AZ ÖRÖK KÜZDELEM

— HÉGYFELVONÁSOS SZINMŰ —

54 60 Allor

40 FILLÉR

78

BUDAPEST · 1911 · KIADJA
POLITZER · ZSIGMOND & FIA
EGYES SZÁM ÁRA 40 FILLÉR

MO
IRODA

A mi katonáinknak hálás el-
ismerésül ajánlva az ő hősie
áldozatkészségükért

Magyar Szt. Kor. O. F. R. T.
Budapest, IV., Városház-utca 10.

1

A
lom és
nyos
A
Magyar
ságl

nem részesülhetnek a kultura ezen a részén

A Modern Könyvtár célja: A magyar íróknak, általá-
ban a magyar irodalomnak a külföldön való megismertetése és
ellsmertetése. E végből a Modern Könyvtár-ban —
egyelőre csak német nyelven — megjelennek a német könyv-
plac részére a legkitűnőbb magyar írók és költők művel.
művészi fordításokban.

A Modern Könyvtár munkatársai: az újabb magyar
irodalom legkiválóbb munkásai, kik részben saját alkotásaikkal
legjavával szerepelnek a Modern Könyvtár-ban, rész-
ben a legnagyobb idegen írók alkotásait interpretálják ma-
gyar nyelven, a legigazibb művészettel.

Egyes szám ára 40 fillér, kettős szám ára 60 fillér,
hármasszám ára 80 fillér, négyszám ára 1 ko-
rona. Vagyis: egyes szám ára 40 fillér, minden to-
vábbi szám ára azonban csak 20 fillérrel több.

KIADJA POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA
BUDAPEST, IV., KECSKEMÉTI-UTCA 4. SZ.

SIMÁNDY LAJOS ÖRÖK KÜZDELEM

— NÉGYFELVONÁSOS SZINMŰ —

MODERN KÖNYVTÁR
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ
SZÁM

BUDAPEST, 1911
POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA KIADÁSA

Köíteni annyi, mint ítélőszéket
tartani önmagunk felett.

(IBSEN)

Presented to the
LIBRARY of the
UNIVERSITY OF TORONTO

by

GEORGE BISZTRAY

A szerző minden jogot, az előadás és fordítás jogát is,
fentartja magának; színházakkal szemben kézirat

A Modern Könyvtár 1910, június havában indult meg

A MODERN KÖNYVTÁR SZERKESZTŐSÉGE:
IV. KERÜLET, KECSKEMÉTI - UCCA 4. SZ
TELEFON: 6—89

SZEMÉLYEK

Andorlaky
Andorlakyné
Magda, a leányuk
Özv. Kenesseyné
Béla, a fia
Olga, a nevelt leánya
Az ezredes
Márta, a leánya
Dr. Gaál, orvos
Pethő, képviselő
A főhadnagy
Terka
Első hölgy
Második hölgy
Első inas
Második inas

Szobalány, vendégek, I., II., III. cigány

Az első és második felvonás Andorlaky vidéki birtokán, a harmadik az orvosnál, a negyedik Kenesseynél történik. Idő ma

ELSŐ FELVONÁS

Nagy kerti szalon, melyből négy lépcsőfokon az üvegfalú verandára lehet felmenni, mely sűrű szövésű függőnnyel van borítva, de a verandán levőket látni lehet halvány körvonalakban. A lépcső két széle virágállványul szolgál és a felfutó örökzöld részben eltakarja az üvegfalat. A szoba közepén asztal van. Az egyik sarokban pedig sakk-asztal áll. Nyári butorzat. Színpadon jobbról is, balról is a kertbe lehet menni. Jobboldalt egy, balról két ajtó a lakásba vezet. Délután 5 óra,

1. JELENET

A képviselő, Kenessey, A főhadnagy, Az orvos, Magda, Márta, Olga, Kenesseyné, Első hölgy, Második hölgy

MAGDA (a kijárat mellett áll Kenesseyvel és Olgával):
Pethő! Hát nem jön?

PETHŐ (az asztalnál ülő hölgyekkel beszélget):
Hogynel
Azonnal megyek.

(Tovább beszélget.)

MARTA (a főhadnaggal sakkozik):
Hova mentek
Magda?

MAGDA: Befejezzük az oszonnaelőtti tenniszpartit. Nem
jössz velünk?

MARTA: Revánssal tartozom a főhadnagynak, de majd
utánatok megyünk.

Olga: Meg fogunk várni, de siessetek (Kenesseyvel és
Magdával el.)

PETHŐ (a sakkozókhoz lép): A főhadnaggya: nem érdemes játszani, Márta.

MARTA: De miért?

PETHŐ: Előre megjósolom, hogy minden játszmát maga fog megnyerni. A főhadnagy tíz perc óta csak akkor nézett a sakkasztalára, ha éppen huznia kellett.

MARTA (feláll): Akkor nem játszom.

FŐHADNAGY: Szavamra mondom, hogy komolyan veszem a játékot, de, ha maga Mártha folyton Pethőre hallgat.....

PETHŐ: Melyik játékot veszed komolyan?

FŐHADNAGY: Amelyikre szavamat adtam.

PETHŐ (nyomatékkal): Na, abban a játékban te léssz a győztes, az bizonyos.

MARTA: Ohól Majd elvállik.

FŐHADNAGY: Hát folytatjuk?

MARTA (leül): Ha komolyan játszik, igen, (Tovább játszanak.)

OLGA (beszól): Hát jön Pethő?

PETHŐ: Ebben a pillanatban megyek Olga, csak még a hölgyeknek akarom szíves figyelmébe ajánlani, hogy a holtakról és távollevőkről vagy jót, vagy semmit.

FŐHADNAGY: Ugyan eredj már!

PETHŐ: És te se feledd, hogy aki szerencsés a játékban, az szerencsétlen a szerelemben. Egyébként béke velünk. (Kifelé indul.)

2. JELENET

Előbbiek, Ezredes

EZREDES (a verandáról jön le, ahol hangos kártyázás folyik. Amint kinylik a veranda-ajtó, kacagás hallatszik és valaki nevetve kiált be: Friss katonát és friss pénzt ezredes ur!) Kérlek csak György!

PETHŐ (megáll): Parancsolj, méltóságos uram!

EZREDES (a veranda felé mutat): Ezek a kozákok ott künn, megkopasztottak, s nekem nincs időm, hogy tovább is köztük üljek: vedd át kérlek a helyemet!

PETHŐ (visszajön): A legnagyobb örömmel méltóságos uram, de akkor légy szíves, menj ki a hölgyekhez és add értésükre, hogy közbejött fontos akadályok miatt a játékban nem vehetek részt. (A veranda felé indul.) Légy nyugodt, méltóságos uram, majd én elbánok velük. Hölgyeim! Jó mulatást! (Fölmegy a verandára.) Tartom a bankot!

ELSŐ HOLGY: Rettenetes egy ember!

MASODIK HOLGY: Az már igaz. Borzasztó, hogy mi-csoda életet él!

ORVOS (eddig Kenesseynével beszélgetett): Mint minden fiatal ember ebben a korban hölgyeim, akinek nincs egyéb dolga, minthogy jól éljen.

ELSŐ HOLGY: No, ami azt illeti, Pethő valóban nagyon is vigan él.

EZREDES: A távollévőkről hölgyeim, vagy jót, vagy semmit. Egyébként biztos adataim vannak arra nézve, hogy rövidesen ő is megjavul.

MASODIK HOLGY: Ó! a férfiak sohase változnak!

ELSŐ HOLGY: Legfeljebb, óvatosabbak lesznek.

MASODIK HOLGY: És ha már mindent meguntak, akkor kártyázni kezdenek.

KENESSEYNE (az ezredeshez): Már megint játszanak?

EZREDES: Már? Inkább még mindig, nagyságos aszszonyom. Ebéd óta szakadatlanul folyik a játék.

ELSŐ HOLGY: És vacsoráig abba nem hagyják, az bizonyos.

EZREDES: Valószínű, mert így érzik legjobban magukat (a sakkozókhoz lép). Hogyan? Hát ti is itt vagytok? És sakkoztok? Gyönyörű mulatság! És mibe játszatok?

MARTA (klissé zavarban): Semmibe papa. Csak úgy ... unalomból.

EZREDES (jelentősen): No azt látom.

MARTA: De kérek papa!

EZREDES: Legalább te nyersz?

FOHADNAGY: Nem, méltóságos uram. Ebben a pillanatban mattoltam meg Márhát.

EZREDES: Udvariatlan vagy, de jó katonának látszol. (Márhához) Akarod, hogy visszanyerjem? (A főhadnagyhöz) Játszol egy partit?

FOHADNAGY: Ha parancsolod, méltóságos uram, szívesen.

EZREDES (leül és rakni kezdi a figurákat): Világos kezd. A tét marad.

MARTA: Ugyan papa! Hisz azt se tudod, hogy mibe játszottunk!

EZREDES: Én ne tudnám? Egy ezredesnek kis lány, mindent kell tudni a világon!

MARTA (durcásan): Akkor jó mulatást! (Kifelé indul)

FOHADNAGY: Hova megy, Márta?

MARTA: A tenniszezőkhöz. S minthogy maga úgy látszik nagyon el van foglalva, majd a doktor lesz olyan szíves és kikísér a leányokhoz.

ORVOS (éppen bucsuzott Kenesseytől): A legnagyobb örömmel állok rendelkezésére.

FŐHADNAGY: Eszerint most haragszik rám?

MÁRTA: Nem. De azért bizonyos lehet abban, hogy a kölcsönt visszakapja. Jó mulatást. Jöjjön, Doktor! (Kimennek)

EZREDES (mosolyogva): Ne busulj, fiam. Majd én kibékítelek benneteket... Sekk!

ELSŐ HÖLGY (miután az orvos és Mártha kimentek): Ez úgy látszik befejezett dolog.

KENESSEYNÉ: Valóban, annak látszik.

MASODIK HÖLGY: Oh! Én már régóta tudom. És az is bizonyos, hogy Magda is nemsokára menyasszony lesz.

KENESSEYNÉ: Ugyan? És a vőlegény?

MASODIK HÖLGY: Vagy Gaál, vagy Pethő.

KENESSEYNÉ: Gaál sohase nősül, ez bizonyos; Pethő pedig úgy él, mint, aki egyelőre nem gondol komolyan a házasságra.

ELSŐ HÖLGY: Az már igaz. Egyebet se tesz, mint mulat, kártyázik és ledér nőknek udvarol.

EZREDES: Ami egyszerűen azt bizonyítja, hogy bucsuzik a legényélettől.

ELSŐ HÖLGY: Hogyan? Hát vajóban komolyabb szándéka volnának?

EZREDES (tovább játszik): A legkomolyabbak.

MASODIK HÖLGY: És mi lesz azzal a kis énekesnővel?

EZREDES: Az tovább is énekelni fog... De figyelj, kérlek!... Sekk a királynőnek!

MASODIK HÖLGY: És Pethő?

EZREDES: Ha ki nem bukik a választáson, megint képviselő lesz.

KENESSEYNÉ: De hisz ön tréfál, ezredes ur.

EZREDES: Dehogy, nagyságos asszonyom. Ismerem Pethőt és tudom, hogy ez az egyedüli tisztességes foglalkozás, amelyhez kedve van.

ELSŐ HÖLGY: Minthogy ehhez a pályához kell a legkevesebb komolyság és a legkisebb tudás.

EZREDES (nagyon csipősen): Épen azért csodálom, hogy önök, hölgyeim, nem pályáznak erre az állásra... Sekk! (Tovább játszanak, a hölgyek összenéznek, majd Kenesseyné kivételével haragosan távoznak.)

EZREDES (rövid idő múlva abbahagyja a játékot): De a te eszed, fiam, a jó ég tudja merre kalandozik! Te nem figyelsz ide!

FŐHADNAGY (kissé zavartan): A legnagyobb mértékben flaquelek, méltóságos uram.

EZREDES: Ugyan ne okoskodj, kérlek! Egyik hibát a másik után követed el... hát így nem lehet játszani! (Feláll)

FŐHADNAGY: De biztosítalak, méltóságos uram...

EZREDES: Sose mentegesd magad! Szavamra mondom, nem haragszom, hogy kellemesebbnek találod a hölgyek társaságát ott künn, mint az enyémet itt benn. Gyerünk, flam! (Megindulnak a kert felé, de amint észreveszi Kenesseyné, megáll) Hogyan? Ön csak egyedül van, nagyságos asszonyom? És a hölgyek?

KENESSEYNÉ (eddig olvasott): Neheztelnek önre, ezredes ur és azt hiszem, nem minden ok nélkül.

EZREDES: És azért, mert reám neheztelnek, természetesen, önt hagyták egyedül. Ezt hívják asszonyi logikának. Mindazonáltal megyek és bocsánatot fogok tőlük kérni. A viszontlátásra, asszonyom! (El jobbfelé a főhadnaggyal.)

3. JELENET

Kenesseyné, valamivel később Béla

KENESSEY (balról jön be): Bocsáss meg anyám, hogy egy kissé megvárattalak, de nem akartam abbahagyni a játékot. A doktor említette, hogy beszélni kívánsz velem.

KENESSEYNÉ (kissé habozva): Igen... illetőleg semmi különös mondanivalóm nincs ugyan, mégis, aggódtam érte, fiam.

KENESSEY: A doktort össze fogom szidni, mert ok nélkül szerez neked aggodalmat.

KENESSEYNÉ (figyelmeztetőleg): Tudod, mit ígértél?

KENESSEY: Tudom. De miért figyelmeztetsz örökre, anyám? Ha így hallom a korholó, szemrehányó szavadat, azt kell hinnem, még mindig az a csöpp iskolás flu vagyok, akinek minden lépésére vigyázni kell.

KENESSEYNÉ: Nekem mindig az maradsz. És ez neked rosszul esik?

KENESSEY: Nem, nem esik rosszul, mert tudom, hogy az anyai szeretet szól belőled; de végre is, lásd be anyám, hogy már huszonhat éves vagyok...

KENESSEYNÉ: Csak huszonöt.

KENESSEY: És diplomás fiskális...

KENESSEYNÉ: És ha nem fiskális, de maga a királyiennél is, nekem akkor is csak a fiam volnál, akit én mindennek felett félték és szeretek.

KENESSEY (kezet csókol): Tudom. Jobban szeretsz, mint érdemlem és jobban féltesz, mint kellene... Hidd meg, anyám, sohasem éreztem magam olyan jól, mint épen ma és azóta mindig, mióta Marokkóból hazajöttem. (Gyermekes, de inkább az aggódó anyát megnyugtató dicsekvéssel) Nézd, anyám, az arcom! És ha látnád, minő izmaim vannak; (mutatja) tapintsd meg, anyám!

KENESSEYNÉ: És mégis vigyáznod kell, fiám. Egy pohár hideg víz felhevült állapotban... egy meggondolatlan éjszakai kaland még egy Herkulesnek is megérthet... Lásd, ma itt nagyon sokan vannak... Vacsora után bizonyval hangos lesz a társaság... Talán inni, mulatni fognak. Ugy-e vigyázni fogsz magadra?

KENESSEY: Ha nem tudnám, hogy a szeretet beszél belőled, anyám, bizony mosolyognom kellene ekkora aggodalmon.

KENESSEYNÉ: Így azonban nem mosolyogsz, de szót fogadsz, fiám.

KENESSEY: Szólj! Mit nem szabad tennem?

KENESSEYNÉ: Mindent, ami jól esik és semmit, ami tiltva van.

KENESSEY: De mikor ép azok a dolgok esnek legjobban, amelyek tiltva vannak.

KENESSEYNÉ: Aminthogy ép azok ártanak meg leg hamarabb, amelyek jól esnek... Inni nem szabad.

KENESSEY: Egy pohárral... Legfeljebb kettővel.

KENESSEYNÉ: Vacsora után és vízzel.

KENESSEY (csodálkozva): Pezsgőt vízzel? (Mosolyog) Sohasem hallottam eddig. Ki fognak nevetni és a lányok gunyolni fognak.

KENESSEYNÉ: De én megcsókolak érte. (Újólág kérve) Szívarozni sem szabad.

KENESSEY: Egy cigarettát... Valami könnyű egyiptomit. (kötekedve) Félig. És most mulass jól, anyám és ne aggódj a te haszontalan, rossz fiadért.

KENESSEYNÉ: A kertbe méssz?

KENESSEY: Igen. Nem akarom, hogy keressenek és különben is össze akarom szidni a doktort, amiért neked örökké aggodalmat szerez. (Kezet csókol.) A viszontlátásra, anyám!

6. JELENET

Előbbiek, Az orvos

KENESSEY: Jó, hogy jössz. Ép most mondom, hogy haragszom rád.

ORVOS (balról jön be és kezét csókol Kenesseynének):
Reám?

KENESSEYNÉ: Én pedig köszönöm önnek, hogy vigyáz erre a nagy fiúra. Tudni illik, emiatt neheztel a hátlátlan.

ORVOS (megnyugtatólag): Csak mint barát teljesitem a kötelességemet és mint orvos, igazán semmi kifogásom elenéd. Valóban, pompás színben vagy.

KENESSEYNÉ: Hála a jó Istennek!... Hanem azért csak szidja össze, doktor és hogy ezt annál könnyebben tehesse, én itt hagyom magukat. (A fiához) Vigyázz magadra fiam... Isten vele, doktor. (Kenesseyné el.)

7. JELENET

Előbbie k, Kenesseyné nélkül

ORVOS (szemrehányólag): Sohasem érdemled meg, hogy ennyire szeretnek.

KENESSEY: Jó. Ha épen korholni akarsz, hát elhallgatom. Pedig most igazán ártatlan vagyok.

ORVOS: Láttam! Megint szivaroztál! Pedig megtiltottam.

KENESSEY: De mikor teljesen jól érzem magam. És hidd el, mióta egy-két cigarettát elszívok naponta, azóta az étvágyam is jobb.

ORVOS: Elhiszem; mégis minek az az ostoba dohányzás?

KENESSEY (köhög).

ORVOS (merően ránéz): Köhögsz?

KENESSEY (lesüti a szemét): Ritkán... majdnem soha... különben mindenki köhög... néha... ha meghül...

ORVOS (még erősebben nézi) Az igaz.

KENESSEY (ijedten): De miért nézel úgy reám?

ORVOS (majdnem durván): Képzeldsz, úgy nézek reád, mint mindig... mint tíz perc óta állandóan... Hanem a hölgyek biztonnyal keresni fognak, minthogy épen érted küldtek... Gyerünk, Béla! (Kifelé indul, de az ajtónál megáll.) Igaz. Az előbb, hogy bejöttem érted, hallottam, hogy cigányok is lesznek...

KENESSEY: Légy nyugodt, nem táncolok.

ORVOS: Akkor mehetünk, Béla. (Együtt kimennek.)

8. JELENET.

Andorlaky, Inas

ANDORLAKY (jön ki balról, az Inas követi): Ezt a levelet leviszed a főurhoz és megmondod, hogy semmi esetre se induljon el gyalog, mivel kocsit küldök érte.

INAS: Igenis, nagyságos uram!

ANDORLAKY: Visszajövet beszólsz a cigányokért; hozzák magukkal az öreg tárogatóst is és 7 órára legyenek itt.

INAS: Értem, nagyságos uram. (El.)

9. JELENET.

Andorlaky, Ezredes

EZREDES (a kert felől jön be): No végre! Félórája kereslek mindenütt, András.

ANDORLAKY: Ebben a pillanatban akartam hozzátok menni; bocsássatok meg, hogy pár percre magatokra hagyotalak benneteket...

EZREDES: Bizonynal fontosabb dolgod akadt, mint azt nézni, hogyan nyerjük el egymás aranyait.

ANDORLAKY: A papunknak írtam pár sort, akit a vacsorára szintén meghívtam. És te? Már abbahagyta a játékot?

EZREDES: Jó negyedórája már, hogy nem játszom. Átadtam a helyemet Pethőnek, aki, ha igaz, amit a közmondás mond, ma veszíteni fog.

ANDORLAKY: Szóval újabb hódítás?

EZREDES: Nem. Ezuttal csak szerelmes a fiú.

ANDORLAKY: És persze, megint halálos szerelem?

EZREDES: Valóban olyas valami.

ANDORLAKY (kicsinylőleg): Oh! Ismerem Pethő halálos szerelmeit. Öt év óta legalább tizszer volt halálosan szerelmes, ami éppen nem akadályozta meg abban, hogy száz-ezer koronát el ne költjön a különböző színű és rangú énekesnőkre. Ezt persze mind a szerelem tette?

EZREDES: A reménytelen szerelem, mely szüli a szomorúságot. Ez tette.

ANDORLAKY: És a szomorúság a dal, a dal a pezsgőt, a pezsgő a jókedvet és a nőt. Aztán jött megint a szomorúság és végül kezdődik minden előlről. Ez Pethő György.

EZREDES: Mint ahogy ez volt Andorlaky András, más százezerrel egyetemben.

ANDORLAKY: Nem védem magam, Sőt beismerem, hogy magam is csinos kis fickó voltam a magam idejében. De én akkor gyerekember voltam, egy huszonhat esztendőös kis fiskális, ezer korona havi apanázsszal, aki bolondos jókedvében egyebet sem tett, mint mulatott és duhajkodott.

EZREDES: És kártyázott, könnyű erkölcsű nőknek udvarolt és márványasztalokat, meg két méteres tükröket tördelt síkálóporrá. Így volt?

ANDORLAKY: Így.

EZREDES: Akkor ne vádolj mást, aki semmi esetre se rosszabb, mint voltál te, vagy én. Én mondom neked, András, az dobja Pethőre az első követ, aki sohase ivott pezsgőt hajnali négy órakor, egy széttáncolt, rózsaszínű kis bál cipőből.

ANDORLAKY: De hisz te egész védőbeszédet tartasz!

EZREDES: Nem. Csak az igazságot mondom és őszinte vagyok. Haragszol Pethőre?

ANDORLAKY: Akkor nem volna ma szívesen látott vendégem. Nem haragszom reá, sőt nagyra becsülöm. Tisztelem benne a férfias erőt, egyeneslelkűséget és a nem közönséges tehetséget, abban a mértékben, mint ahogy őszintén sajnálom, hogy erejét, szellemét nem arra használja, amire kellene. Igazam van?

EZREDES: A lelkemből beszéltél, András.

ANDORLAKY (jóakarólag): És hidd meg, ha módomban volna, hogy erre a jobb sorsra érdemes emberre hármiként is hassak, szívesen tenném.

EZREDES (merőn nézi Andorlakyt): És ha tényleg módomban volna visszatartani azon az uton, amelyen behunytt szemmel rohan a vesztébe, mondd: megtennéd?

ANDORLAKY (színtén): Komolyan beszélsz?

EZREDES: Sohase beszéltem nagyobb komolysággal, mint épen most.

ANDORLAKY: És ha kitalálom, miért e nagy komolyság?

EZREDES: Köszönettel veszem tudomásul, hogy megkönnyítet a feladatomat.

ANDORLAKY: Melyet nem szívesen vállaltál magadra, ugy-e?

EZREDES (vállat von): Ahogy vesszük. Vannak bizonyos ugynevezett baráti szívességek, amely alól jól nevelt uriember sohase térhet ki mások megsértése nélkül.

ANDORLAKY: Ezért hívják baráti szívességnek. Hát kérlek, méltóságos Uram! Az, amiről te szólni akarsz, nem titok előttem és elárulom neked, hogy Pethő vonzalma, Magda iránt érzett rokonszenve — minthogy szem előtt kell tar-

tanom az ő előéletét, mely sok kívánnivalót hagy fenn, de egyuttal biztosítékot nyújt aziránt is, hogy talán kitombolta magát — mondom, ha Magda ezt a vonzalmat viszonzza, nekem semmi kifogásom ellene.

EZREDES: Köszönettel tudomásul veszem az ő nevében

ANDORLAKY: Minthogy azonban ez az ügy nem reám tartozik egyedül, beszélj a feleségemmel. A többi Pethő dolga.

10. JELENET

Előbbie k, Andorlakyné

ANDORLAKYNE (a félig nyitott ajtón benéz): Szabad?

ANDORLAKY: Soha jobbkor, édes Annám!

ANDORLAKYNE: Csak nem rólam van szó?

EZREDES (feláll és meghajtja magát): Önről is beszélgettünk, nagyságos asszonyom.

ANDORLAKYNE: Hogyan? Ön már nem játszik, ezredes ur? Tizenöt perccel ezelőtt még a kártyaasztalnál láttam.

EZREDES: Amerikában, nagyságos asszonyom, 15 perc alatt felépitenek egy egész várost, mi még csak annyira vagyunk, hogy abba tudjuk hagyni a kártyázást, ha épen fontos dolgunk akad.

ANDORLAKYNE: Amelyet, ha nem csalódom, velem akarnak közölni.

ANDORLAKY: Csak az ezredes ur.

ANDORLAKYNE: De hisz ti összebeszéltetek!

ANDORLAKY: A felelősséget viselem és ezennel átadom a szót neked méltóságos uram, minthogy nekem amugy is házigazdai kötelességeim vannak. A viszontlátásra. (El.)

11. JELENET

Előbbie k, Andorlaky nélkül

ANDORLAKYNE (egy kis szünet után): Nos, kedves ezredes ur?

EZREDES: Nagyságos asszonyom! Én katonaember vagyok és nem vagyok barátja a tétovázásnak...

ANDORLAKYNE: Öszintén és bátran a dologra, ezredes ur.

EZREDES: Mégis szabad egy kérdést tennem?

ANDORLAKYNE: Felelni fogok reá.

EZREDES (rövid szünet után): Asszonyom! Gondolt-e ön már arra, hogy egy nap — mondjuk egy fél év múlva, talán előbb is már, — beállít önhöz egy jónevű uriember...

ANDORLAKYNÉ (kissé mosolyog): Egy jól öltözködő, csinos arcú gentleman és azalatt az ürügy alatt, hogy szerelmes a kis lányomba, valójában pedig, mivel a szórakozások minden fajtát és formáját meguntam már és nem tud egyebet csinálni, megkéri a kezét. Gondoltam erre, ezredes ur. A fiatal lányoknak kevés kivétellel ez a sorsuk és mi anyák erre épügy el vagyunk készülve, mint a harcban menő katona — a hazatérésre... Tehát ilyen valami az a fontos dolog, amelyért ön abba tudta hagyni a játékot?

EZREDES: Valóban, nagyságos asszonyom.

ANDORLAKYNÉ: És erről beszélt az urammal?

EZREDES: Aki azonban önhöz utasított.

ANDORLAKYNÉ: Tudom. Ebben a dologban ő szabad kezet adott nekem és a választ én adom meg, kedves barátom.

EZREDES: Anélkül, hogy kíváncsi lenne meghudni, kiről van szó?

ANDORLAKYNÉ: Nem; sejtem, hogy kiről van szó, de a név ebben a legnagyobb fontosságu és emberiég kiszámíthatatlan eredményü kérdésben mellékes, mint minden egyéb, ami nincs szoros összefüggésben a kifogástalan karakterrel és a joggal megkövetelhető társadalmi állással.

EZREDES (meghajtja magát): Ez természetes asszonyom, bár én úgy gondolom, hogy vannak... lehetnek nevek, melyek maguk képviselik a karaktert, a pozíciót, a jövőt, a dicsőséget és a boldogságot is.

ANDORLAKYNÉ: Csak voltak, ezredes ur. A legjobban hangzó nevet is becstelenné tudja tenni egy arra érdemtelen és annak kiváltságaival visszaélő férfi és a legrosszabb hangzásu nevet is ki lehet cserélni, el lehet hagyni, egy jobb hangzásuért más városban, de legalább más országban. A név, kedves barátom, egyszerű látogató jegy, amelyből manapság, az, akinek szüksége van rá, annyit és olyan alakut csináltat, amennyire és aminőre szüksége van... Tehát hagyjuk a neveket ezredes ur, már csak azért is, mert én biztosan tudom, hogy ön sohase tenne említést ilyen célzattal olyan valakiről, aki nem felel meg azoknak a feltételeknek, amelyeket ebben a házban joggal megkívánhatnak.

EZREDES (mélyen meghajtja magát): Ez világos, nagyságos asszonyom.

ANDORLAKYNÉ: És én arról is meg vagyok győződve,

hogy ön, házunk kipróbált régi barátja, a kellő mértékre szállítja le azokat a mende-mondákat, amelyeket itt néhány unatkozó szép asszony és néhány kártyázó ur minden alap nélkül hangoztat.

EZREDES: Bocsánatot kérek nagyságos asszonyom, de úgy látom, hogy nem egészen világosan fejeztem ki magamat. Én tudniillik nem azokra a találgatásokra és ellenőrizhetetlen mende-mondákra akartam rámutatni, melyeknek egy bizonyos kort elérve, minden fiatal lány ki van téve, hanem eleget akartam tenni egy határozott megbízásnak, melyre Pethő György képviselő kért fel.

ANDORLAKYNÉ (rövid habozás után): Ebben az esetben, ezredes ur, kénytelen vagyok önnek választ adni. Mielőtt azonban ezt megtenném, kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy mindaz, amit az előbb nevekkel kapcsolatban említettem, nem vonatkozik a képviselő urra, akinek az ajánlatát a legnagyobb sajnálatomra, bármily megtisztelő is az reánk nézve, nem fogadhatom el, mert úgy tudom, hogy Magda, akinek szabad elhatározási jogát korlátozni nem akarom, bizalmával már mást ajándékozott meg.

EZREDES (feláll): Ezek után nagyságos asszonyom, azt hiszem, a legnagyobb mértékben udvariatlan volnék, ha tovább is zavarnám.

ANDORLAKYNÉ: Erről a dologról, ezredes ur, valóban ne beszéljünk, de... ha nincs egyéb dolga, jöjjön, kísérjen ki a hölgyekhez, akiket úgy is sokáig magukra hagytam.

EZREDES: Minthogy ön is köztük lesz, a legnagyobb örömmel, asszonyom (el).

12. JELENET

Pethő, Az orvos

ÖRVOS (a verandáról jön le Pethővel. Hallani lehet: Mi van a bankban?... Ezer korona... Tartom... Mehet): Biztosan tudom, hogy ha valaki ötszáz koronát fizetne, hogy délután kettőtől este 6 óráig kártyát keverj és emelj: visszatüsitánád az ilyen ajánlatot.

PETHŐ: És ugyanezt megtettem ingyen s ráadásul most könnyebb vagyok ezer koronával. Ez a különbség a munka és a mulatság között... De, hacsak azért hagytad ott a hölgyeket, hogy ezt nekem megmond, kár volt eljőnnöd, (Cinikusan) Mindenki úgy mulat, ahogy jól esik neki.

ÖRVOS: És ezt nevezed te mulatásnak?

PETHŐ: Ezt

ORVOS: De legalább levontad belőle a tanulságot?

PETHŐ: Hogynél Holnap, talán még ma éjjel azon lesek, hogy visszanyerjem a pénzemet.

ORVOS: Esztelenség, amit teszel.

PETHŐ: Hagyd el! Csak az esztelen dolgok a mulatságosak.

ORVOS: De hát miért játszol? Izgat a játék?

PETHŐ: Néha. Legtöbbször csak unalomból játszom.

ORVOS: Sajnos, nagyon is sokszor unatkozol.

PETHŐ: Ahhoz mindig eléggé unatkozik az ember, hogy játszhék.

ORVOS: Hát sohase akarsz megjavulni?

PETHŐ: Nem érzem magam bűnösnek. Ugy élek és akként cselekszem, ahogy neveltek és ahogy élnek azok, akikkel együtt járom a bolondját.

ORVOS: Tehát belátod. Aki a hibáját belátja, az félig a javulás útján van.

PETHŐ (merően nézi): És, aki nem érzi magát bűnösnek?

ORVOS: Az vagy nem tudja, mi a bűn, vagy született gonosztevő. (Minden átmenet nélkül) Mondd! Sohase gondoltál a házasságra?

PETHŐ: Nagyon is gyakran.

ORVOS: Ép ez a baj. Aki sűrűn gondol a komoly dolgokra, az vagy sohase teszi meg, vagy ha megteszi, rosszul teszi. Az operációt, az öngyilkosságot és a házasságot gyorsan, vagy sehogysem kell csinálni... Házasodj meg!

PETHŐ: Komolyan beszélsz?

ORVOS: Komoly dolgokból csak a nők csinálnak tréfát.

PETHŐ: Lásd! Ezért nem házasodom meg. (Könnyedén) En konzervatív ember vagyok és nem szeretem a túlságos gyorsaságot. Tehát nem csinálom sehogy.

ORVOS: Meg fogod bánni.

PETHŐ (kitérőleg): És te? Érdekesnek találom, hogy mindig azok állanak elő jó tanácscsal, akik maguk nem élnek vele.

ORVOS (lemondólag int): Az más. Se a korom, se a foglalkozásom, se a vele járó örökös veszedelmek nem engedik meg, hogy magamhoz kössek egy fiatal, boldogságra és nyugalomra született leány életét.

PETHŐ: Üres kifogás.

ORVOS: Legfeljebb lelkiismeretesség.

PETHŐ: Szóval nősülni, csak könnyelmű ember szokott.

ORVOS: Elő tanuja vagy az ellenkezőnek... Valóban,

a legtöbb házasság nem egyéb könnyelműségnél, mert a mai ugynevezett modern házasságokból, egyrészt hiányzik a komolyság, másrészt, mivel a legtöbb házasság csak kölcsönös házasságtöréssel enyhített hitvesi hűségeen alapszik és amit elsősorban kellett volna említenem: hiányzik belőlük a szerelem.

PETHŐ: A szerelmi házasság, doktor, a gazdagok jogtalan kiváltsága és a szegények ostoba fényűzése. Én nem vagyok se elég gazdag, se elég — ostoba.

ORVOS: Ahhoz, hogy szerelemből nőszülj, elég gazdag vagy.

PETHŐ: Nem. (Nyomatékkal) Elég jó nevem van ahhoz, hogy érdekből házasodjam. (Könnyedén a kezével legyint.) Különben is a mai nők rendesen azt szeretik, akihez férjhez mennek.

ORVOS (haraggal): Az egész életed bünnös cáfolata az ellenkezőnek.

PETHŐ: Amelyből egyszerűen levonom az igazságot.

ORVOS: Csak romlott ember beszélhet így.

PETHŐ (könnyedén): Igazad lehet, de ha romlott vagyok: a nők tettek azzá.

ORVOS (keményen): Tagadom. Minden nő tisztességesnek születik! Rosszá csak a férfiak teszik.

PETHŐ: És a férfiakat?

ORVOS (szigorúan): A tulajdon testük. Minden más magyarázat hamis, melyet a lusta agyu, kényelmes gondolkodásu, bünnös ember talált ki. (Szinte nyersen) A férfit a vágyai és az ösztöne teszik rosszá, mert az emberi test nem barátja, de örökös ellensége az embernek, melyet kemény harcban kell legyőznie. Győzd le a vágyaidat! Uralkodjál a testeden! Akkor férfi lettél.

(Kis szünet. Pethő feláll, cigarettára gyújt, fel-alá sétál, majd megáll az orvos előtt.)

ORVOS (főlemelt fejjel): Kérdezz!

PETHŐ: Miért mondtad te ezeket nekem?

ORVOS: Mert barátod vagyok és mert sajnálak.

PETHŐ (gúnnyal): Tehát nálad abban nyilvánul a barátság és a sajnálat, hogy gorombáskodol velem?

ORVOS: Nem. Azért gorombáskodom veled, mert barátod vagyok. Aki sohase mondja meg az igazságot, az lehet kellemes ember, de nem jó barát. Én figyelemmel kísértem az eddigi életedet és mély szomorúsággal tapasztaltam, hogy könnyelmű, léha, bünnös életet élsz, amely végre is erkölcsi romlásba kerget.

PETHŐ (vállat von): De, ha én így érzem magam jól, ORVOS (nyomatékkal): Akkor te beteg ember vagy, akinek nem szavakra, de orvosságra van szüksége.

PETHŐ (erőltetve nevet): Orvos vagy... Irj valamit. ORVOS: Megteszed, amit mondok?

PETHŐ: Amennyiben nem kívánsz lehetetlent: Igen.

ORVOS: Vedd a kalapodat, felöltöddet, eredj el bucsu nélkül haza, végy magadhoz annyi pénzt, amennyi félélvi utazáshoz szükséges, aztán eredj, csavarogj a nagy világban.

PETHŐ (lehajtja a fejét): Késérő orvosság.

ORVOS: De használni fog... Nos, megteszed?

PETHŐ: Nem.

ORVOS: Nem? Eszerint okod van arra, hogy itt maradj!

PETHŐ (elfordul, sóhajt és nem felel).

ORVOS (vállára teszi a kezét): György! Miért nem felelsz?

PETHŐ (lehajtott fejjel): Mert vannak kérdések, amelyekre csak akkor felelhet az ember, ha azok megszűntek kérdések lenni (ezt lassan, vontatva mondja).

ORVOS (olyan hangon, mint aki kezd tisztán látni): De hisz akkor te megcsaltál engem!... És te család magadat is, amikor belehajszolod magad egy olyan életbe, amelyhez se kedved, se hajlamod, de amelyre szükséged volt és úgy látszik van, hogy elaltasd a fel-felébredő lelkiismereted szavát.

PETHŐ (kitérőleg): Hagyjuk ezt, Doktor.

ORVOS (merően néz a szemébe): A szemembe nézz!

PETHŐ: Mit akarsz tőlem?

ORVOS (vállára teszi a kezét): Te szerelmes vagy György!...

PETHŐ: Nincs jogod, hogy tovább kínozz.

ORVOS (megfogja a kezét és kényszeríti, hogy ránézzen): És ő?

PETHŐ (már nincs ereje, hogy titkolózzék. Sóhajt).

ORVOS: Mást szeret?

PETHŐ: Lehet... Nem tudom... Egy bizonyos, hogy az a más nem én vagyok. (Lassan megindul a veranda felé.)

ORVOS: Hova mész?

PETHŐ (már a kilincset fogja): Ki akarom próbálni a közmondás igazságát, vajjon aki szerencsétlen a szerelemben, az szerencsés-e a játékokban? (Kinyitja az ajtót és kilált:) Tartom a bankot!

13. JELENET

Orvos, Kenessey

KENESSEY (támolyogva jön be, roppant sápadt, alig áll a lábán)

ORVOS (melléje ugrik és megragadja): No! Mi az?

KENESSEY (szinte könyörögve, nagyon halkán): Hallgass! Az Istenre kérek, hallgass!

ORVOS: De mi történt? Rosszul vagy? (Leülteti.)

KENESSEY (nagyon lassan): Nem... semmi... kissé elszédültem.

ORVOS (jóakarattal, de szemrehányással): Táncoltál ugy-e?

KENESSEY (sóhajt, lehuny szemmel): Már elmúlt. (Fel akar kelni, de nem tud.) Egy pohár vizet.

ORVOS (az asztalkán levő pohár vizet odahozza)

KENESSEY (fáradtan, lehuny szemmel, alig hallhatóan, szemrehányólag): Megcsaltál Doktor... érzem... megcsaltál.

ORVOS (szigoruan): Ostobaságot beszélsz! (nem engedl fölkelni) És ha nem hallgatsz, ha nem maradsz nyugton és ha felizgatod magad...

KENESSEY (könyörögve): Ne szólj az anyámnak... Ha megtudná, halálra ijedne szegény... Ne szólj nekl Doktor! És senkinek se szólj!

ORVOS: Légy nyugodt, semmit se fog tudni.

KENESSEY (feláll): Köszönöm. (Megszorítja a kezét.) Te nagyon jó vagy.

ORVOS: Jó-jó, de ne izgasd magad!... Jobban vagy?

KENESSEY: Igen... azt hiszem... de még fáradt vagyok.

ORVOS: Haza fogsz menni és kipihened magad.

KENESSEY (ijedten): Nem... Nem akarok haza menni... Nem mehetek haza.

ORVOS (határozottan, kissé nyersen): Haza kísérlek!

KENESSEY: De a vendégek?... Andorlakyék?... A lányok, és... Magda?

ORVOS: Majd kitalálok valamit.

KENESSEY: Nem hiszik el.

ORVOS: Ha én mondom, elhiszik... És mindenkép jobb, ha haza méssz. Így holnapra semmi bajod sem lesz.

KENESSEY: Gondolod?

ORVOS: Tudom. Biztos vagyok benne (jóakarattal) És ha máskor szót fogadsz, ha nem viseled magad ilyen gye-

rekes módon, akkor ez a jelentéktelen rosszullet, mely néha a teljesen egészséges embert is elfogja, sőt már velem is megesezt, nem fog ismétlődni.

KENESSEY: Tehát mégis igaz?

ORVOS (nyersen): Micsoda? Mire gondolsz megint?!

KENESSEY: Nagyon rosszul lehetek, mert vigasztalni akarsz.

ORVOS: Nem akarlak vigasztalni, mert erre nincs szükséged és mert nincs semmi bajod. Neked az igazságot mondom és össze foglak szidni, le foglak hordani, de úgy, hogy megemlegeted még száz éves korodban is (Kifelé indul.)

KENESSEY (megdöbbenve, ijedten) Hova méssz?

ORVOS: Várj rám. Befogatok és elviszlek haza.

KENESSEY (könyörögve): Ne... kérlek, ne kívánd, hogy elmenjek. Én nem akarok, nem mehetek el. (Esdekelve) Pár percig itt maradok, kipihenem magam és minden jó lesz. Meglátod, hogy jó lesz. (A tükörben nézi magát) Nagyon rosszul nézek ki, úgy-e?

ORVOS: Megint képzelődsz!... Nézz rám. Én is sápadt vagyok, de ezt ez az ostoba világítás teszi... Akarod, hogy befogassak?

KENESSEY: Nem. Most semmiesetre se.

ORVOS: De hát mit akarsz tenni?

KENESSEY: Pár percig még itt akarok maradni, majd később, ha mindenáron kívánod, nem bánom... elmehetünk. De nem akarlak tovább zavarni... esetleg keresni találnak... és ha meg nem bántalak...

ORVOS: Egyedül akarsz maradni?

KENESSEY: Igen. De ne haragudj Doktor...

ORVOS (kezet nyújt és lassan kifelé megy): Nem haragszom Béla, de vigyázz magadra. (El.)

14. JELENET

Kenessey, Magda

MAGDA (néhány pillanattal később az ellenkező oldalon jön be): No lám! Én várom, keresem...

KENESSEY (összerezzen): Bocsásson meg Magda.

MAGDA (hirtelen ránéz és ijedten szól): Rosszul van?

KENESSEY (erőltetve): Én? Dehogy. Miből gondolja?

MAGDA: Olyan sápadtnak látszik.

KENESSEY: Akár csak ön, Magda... A világítás teszi.

MAGDA (a tükörben nézi magát.)

KENESSEY: Nos? Látja?

MAGDA: Lehet... Azt hiszem... De maga mégis olyan levert, olyan szórakozott, szótalan. Megbántotta valaki?

KENESSEY: Hígyje meg, nagyon jól érzem magam és ha azt hiszi, hogy levert vagyok, hogy valaki megbántott...? (Fájdalmasan, szinte nagy lemondással) De miért kérdi? Érdeklí magát, Magda?... Törődik vele?

MAGDA: Minő kérdés! Hígyje meg, semmit sem tartok fontosabbnak, mint épen azt, hogy a vendégeink jól érezzék magukat.

KENESSEY (csalódottan): Tehát csak ezért érdeklődik?

MAGDA: Természetesen... ezért is.

KENESSEY: És ha nem lennék a vendége?

MAGDA (lesüti a szemét).

KENESSEY: Ha csak távoli ismerőse lennék és látná, hogy szomorú vagyok, akkor is érdeklődnék?... Miért nem felel?

MAGDA: Nem tudom, mit kell felelnem és nem értem, miért kérdez?

KENESSEY: Ha például mást látna levertnek, például... (Magdára néz és elakad) például egy egészen idegen embert látna szomorúnak, akit egyszer-kétszer, ha látott, akivel állg beszélt?... .

MAGDA: Tehát bevallja, hogy szomorú? Oka van rá? Talán épen én?...

KENESSEY (némán igent int).

MAGDA: De miért?

KENESSEY: Nem tudom.

MAGDA: Nem tudja?

KENESSEY: Illetőleg... tudom, de nem akarom... nem merem megmondani. Talán félreért, kinevet... talán azt hiszi majd, hogy túlságosan érzékeny vagyok... Önző... követelőző... talán jogom sincs hozzá...

MAGDA: E szerint bizalmatlan hozzám? És a barátság? A mi gyerekkori barátságunk?

KENESSEY (hallgat).

MAGDA: Elmult volna?...

KENESSEY: Elmult, Magda. Annak örökre vége van.

MAGDA: De miért?

KENESSEY (sóhajt): Mert a rövidruhás kis lány, a durcás, erőszakos kis baba, akivel barátkozni lehet, akinek meg lehetett mindent mondani: nincs többé. A kis babából nagy lány lett.

MAGDA (szomorúan): És a kis fiúból komoly ember,

kedvetlen, szomoru, tisztelelet parancsoló tudós ur, akiehez egy ilyen kis lány, ilyen komolytalan, folyton fecsegő, bohó kis lány nem méltó többé, ugy-e?

KENESSEY (esdeklőleg): Magda!

MAGDA: Megértettem.

KENESSEY (gyorsan): Rosszul értette... rosszul fejeztem ki magam... és nem tudom, nem merem magam jobban kifejezni... De ha akarja, hogy megmondjam, miért vagyok szomoru... ha megengedi?...

MAGDA: Kérem.

KENESSEY: Mert maga vig, csapongó, jókedvű; mert kedve van mulatni, kacagni mások tréfáin; mert mosolyog, vigad és táncol, azokkal, akiket én nem szeretek, akiket ki nem állhatok, akiket gyűlölök, amiért mosolyt csálnak az arcára, derűt lopnak a lelkébe, amikor én szomoru vagyok, amikor az én lelkem tele van bánattal, hogy észreveszi őket, hogy beszél velük, mert én... én... szeretem magát, Magda.

MAGDA (gyengéden felsikolt).

KENESSEY: Elmondtam... Kérte... megengedte és én nem tudtam tovább magamba fojtani lelkem nagy titkát, amely azóta él benne, mióta egyszer, régen, talán 10 éve lehet, tréfából, mint ahogy a gyermekek szokták, a jó paj-sok, ha szeretik egymást... megcsókoltam magát. (Megfogja a kezét.) Emlékszik még, Magda? Emlékszik még arra a csókra, mellyel két bohó gyermek eljegyezte egymást egy vén diófa alatt. És, én akkor megfogadtam, hogy ha nagy leszek, ha maga megnő... akkor eljövök magáért.

MAGDA (lesütött szemmel): És én azt mondtam, ha nagy leszek és ha maga eljön értem...

KENESSEY: Akkor te eljössz velem...

MAGDA: És én elmegyek veled. (A karjaiba omlik.)

15. JELENET

Előbbiek, Andorlakyné és Kenesseyné

ANDORLAKYNÉ (bejön Kenesseynével): Magda!

KENESSEYNÉ: Béla!

MÁSODIK FELVONÁS

Szín ugyanaz, mint az első felvonásban, de a verandaajtó nyitva van. Az oldalfüggönyök le vannak eresztve.

1. JELENET

Orvos, Pethő

ORVOS (a veranda felől jön és az első lépcsőfokon megáll): No lám! Én azt hiszem, még mindenki az igazak álmát alussza és tessék! már te is fenn vagy! Hát ez derék dolog, képviselő ur... Mit csinálsz?

PETHŐ (egy kerti széken ül, kezében ujságot tart; mikor az orvos megszólítja, úgy tesz, mintha olvasott volna): Nézem a világ sorát.

ORVOS: Hát van lelked ilyenkor olvasni?

PETHŐ: Tudsz valami okosabbat hajnali hét órakor?

ORVOS: Tudok. Hallgasd a madarak reggeli imáját, vagy ne tégy semmit, csak nézd az eget, már akkor is okosabbat tettél, mintha most olvasol.

PETHŐ (vállat von): Nem vagyok természetimádó.

ORVOS: Mert nem érted a természet néma, mégis oly csodás beszédét. Hidd meg nincs szebb, mint egy ilyen csendes őszi reggel. (Lejön a verandáról.)

PETHŐ: Lehet, de nem annak, aki hajnali öt óráig bakkarát játszik, táncol és iszik; különben se szeretem a haldokló természetet. Örökösen arra figyelmeztet, ami ugyanis száguldva jön: az elmúlásra.

ORVOS: Gondolj a pihenésre, mely vele együtt jár, melyet a küzdelemben és munkában elfáradt test ugyanis megkíván.

PETHŐ (könnyedén): De mikor olyan szép az élet munka és küzdelem nélkül!

ORVOS: Ehhez én nem értek.

PETHŐ: Ha nem érted, ne szólj hozzá. Én se szóltam tegnap, mikor okos dolgokról beszélgettél.

ORVOS: Okos dolgokról? Két nap óta egyebet se tettem, mint mulattam, lustálkodtam és a pezsgős üvegek durrogását számláltam.

PETHŐ: Minek számláltad? Mulass és ne bölcselkedj!... Rettenetes lehet, mikor tizenöt hangosan kacagó mámoros ember között egy színjózan orvos van, aki ha őt szót mond, már az is bölcsesség.

ORVOS: Bizony rettenetes. De eljárulom neked, hogy nem ennek a tizenöt mámoros urnak a kedvéért maradtam köztetek.

PETHŐ: Tudom. Itt maradtál, mert nem tudtál elszökní.

ORVOS: Nem. Itt maradtam, mert jól éreztem magam... Van kedved egy kis sétára?

PETHŐ: Köszönöm. Én már kísértél magam... Legelőbb két óráig bolyongtam a parkban és a faluban.

ORVOS: Hogyan? Két óráig? (csodálkozva) Hisz akkor alig aludtál valamit?

PETHŐ: Sohase szoktam lefeküdni egy átdorbézolt éjszaka után.

ORVOS: Akkor te nagyon ritkán alszol.

PETHŐ: Hidd meg, nincs ostobább dolog az alvásnál. Eljen az ember vigan, amíg bírja és aludjék akkor, ha itt-hagya ezt a szomoru árnyékvilágot.

ORVOS: Sokat ihattál az éjszaka, és te úgy látszik szomoru leszel, ha ittál.

PETHŐ: Nem! Azért ittam, mert szomoru voltam.

ORVOS: Ha egy férfi azért mulat, mert bánata van, az ugyanaz, mintha egy nő erkölcstelen életet él azért, hogy előkelőnek lássék.

PETHŐ (nem figyel oda): Azt hittem, a bor meg fog vigasztalni, elaltatja a lelkem keserűségét és most látom, már a bor is csal.

ORVOS: Olyan, mint az asszony. Ha nem tud földhöz vágni, ha erősebb vagy mint ő, magadra hagy és nem törődik veled. Hja! a szerelem furcsa portéka. Amíg egészséges vagy, nem törödsz vele, kigunyolod, de ha egyszer elér a baj, akkor futsz utána.

PETHŐ: És erre a bajra nincs orvosság?

ORVOS: Van. Elmult esőnek nem kell köpönyeg.

PETHŐ: És ha még egyre esik?

ORVOS: Maradj otthon.

PETHŐ: De ha már eljöttem hazulról? Ha már egyszer otthagytam a jó, puha, meleg kis legénylakásomat?

ORVOS: Huzz sárcipőt, végy magadra esőköpenyt és kacagi a világ szemébe. Mindig az győz, aki tovább bírja.

PETHŐ: Nincs sárcipőm és nincs esőköpenyem.

ORVOS: Akkor nyugodj bele a változhatatlanba és vágj egyszer mosolygós arcot akkor is, ha sírni volna kedved.

PETHŐ: Nem tudok képmutató lenni.

ORVOS: Ugyan! Ugyan! Az egész eddigi életed egy rosszul sikerült hazugság, egy magadra erőszakolt képmutatás volt. Keresztül-kasul ugráltál a feneketlen örvények felett mosolyogva, megmászhatatlannak látszó szikla-kapukat dőngettél be kacagva, mulattál ész nélkül és szeretkeztl, mintha minden nap az utolsó nap lett volna. Amerre jártál csengett az arany, folyt a pezsgő és patakozott a könny. Ahol egy szál fehér virágot láttál, azt letépted. Kacérkodtál a legszentebb érzéssel és kacagva üttél belőle gunyt, százszor, meg ezerszer!

PETHŐ: Nem tudtam, mi a szerelem.

ORVOS: De százszor hazudtad! És most, mikor szemhétkerülsz egy fehérlelkű, naiv, romlatlan kis falusi lánnyal, akinek nem bravurok és hajmeresztő, ideget zsibbasztó cirkuszi mutatóványok kellenek, hanem tiszta lélek, nemes szív, becsületes érzés és melegség: akkor elveszted a fejed, néma és vak leszel és engeded, hogy kacagva dobjanak félre! Ehl Nem szeretem a nyávogó macskakölykeket!

PETHŐ: Igazad lehet, és mégis, ha nem félnék attól, hogy kikacagsz, sírni tudnék. Eh be nyomorult is ez az élet!

ORVOS (erősen a szemébe néz): Hát dobd el, ha annak találsz!

PETHŐ: És ha megteszem?

ORVOS: Akkor tudni fogom, hogy soha egy percre se érdemelted meg, hogy komolyan vegyenek azok, akik, ha nem is értettek veled mindenben egyet, szerettek és tisztelték benned a férfias erőt. Hidd el nekem: Ez az élet szép, nemes, kíváncsú akkor is, ha szenvedésekkel és megpróbáltatásokkal teli örökös küzdelemből áll is és nem csak akkor, ha dalból, cigányszóbból és üreslelkű nők hangos kacagásából van összeróva.

PETHŐ: Aki ennyire józanul tud gondolkozni, az nem ismeri, mi a szerelem.

ORVOS: És te tudnád? Te, aki előtt ez a legszentebb érzés, melyben a nő egyenraguvá lesz, nem, amelyben a férfi fölé emelkedik, örökösen a guny tárgya volt. Te tudnád? Aki sohase akartad belátni, hogy a szerelmet egyetlen dolog szentesíti: a házasság, de lehetetlenné teszi a pénz, unottá a megszokás és gyilkosává lesz a hűtlenség.

PETHŐ: Megérdemlem, hogy így beszélj velem, mert olyan voltam, aminek lefestettél és amilyen talán még ma is vagyok — a te szemedben.

ORVOS: Ma talán más vagy?

PETHŐ: Más. Ugy érzem, hogy a régi asszonybolondító, léha, bűnös ember nincs többé! Fél évvel ezelőtt délben keltem és mire észrevettem magam, már hajnal volt s mámoros mosolylyal az ajkamon tértem nyugovóra. Rohantak a napok, az éjszakák röptek, melyeket derüssé, mosolygóvá tettek a bor, a dal és a nő. Ma? Napokká válnak a percek és esztendővé nyúlik egy nap, melyet kinos sóhaj-tással tell álmatlan éjszaka követ... De nem bírom tovább...

ORVOS: Pedig meg kell vele birkóznod. Az eddigi életed egy szünetet nem ismerő, szakadatlan mámor volt, most tanulj meg komolynak lenni és igyekezzél feledni.

PETHŐ: Nem tudok feledni!

ORVOS: Akkor megtanulsz szenvedni.

PETHŐ: És ha nem akarok tovább szenvedni? És esküszöm neked...!

ORVOS: Ne esküdj! A szenvedély vakká, önzővé és igazságtalanná tett... Utazz el innen! Két nap múlva már azt se tudod, hogy itt voltál és letagadod, hogy egy meg-gondolatlan percben őszinte voltál hozzám. Kiméletes leszek és sohase emlékeztetlek erre ... Eredj fel Pestre és keresd fel azokat a helyeket, azt a társaságot, ahol eddig olyan vígan voltál és bizonyos vagyok abban, hogy holnap, talán még ma vigasztalást keressz és találsz.

PETHŐ: Rosszul ismersz, Doktor, és rosszul ismered az olyan embereket, amilyen én vagyok. Mi tíz évig, ha kell és valami véletlen utunkba nem kerül, egy egész életen át hazudni tudjuk a szerelmet, de ha egyszer elér bennünket a végzet, az csak örökös vagy halálos szerelem lehet.

ORVOS: Fogadj szót és eredj el innen!

PETHŐ: Nem megyek. Itt maradok!

ORVOS: De miért? Mit akarsz tenni?

PETHŐ: Nem tudom... talán semmit... talán csak látni akarom még egyszer és beszélni akarok vele. (Felmegy a verandára.)

ORVOS (pár lépést tesz utána): És ha beszéltél vele?

PETHŐ (visszafordul): Akkor megmondom, hogy elutazom-e?

ORVOS: Ostobaság, amire gondolsz.

PETHŐ: De megteszem!

ORVOS: Pedig okosabban tennéd, ha szót fogadnál. És ha már minden áron itt akarsz maradni, engedd, hogy a figyelmedbe ajánljam: Nincs nevetségesebb, mintha a siránkozáshoz és meghunyászkodáshoz nem szokott erős férfi, gyermekmódon egyszerre csak elkezd nyafogni!

PETHŐ: Mit akarsz ezzel mondaní?

ORVOS: Semmit. Ha azonban nagyon kíváncsi vagy, gondolkodj azon, amit mondtam... Én addig bemegyek és felkeltem azt az urat, aki bizonytalannal nyugodtan alszik, amíg te órákszámra bolyongsz a parkban és szikrázó szemmel ábrándozol. Szervusz! (Bemegy a lakásba.)

2. JELENET

Szobalány, Magda, később Pethő

MAGDA: Szóljon, Julcsa, apáéknak, hogy a reggeli készen van.

Szobalány (tálcan reggelit hoz és az asztalra teszi): Igenis, kisasszony! (El.)

MAGDA (mialatt a reggelit kitölti, észreveszi a verandán lévő Pethőt): Ejha! Maga már felkelt?

PETHŐ: Minthogy még le se feküdtem, könnyen felkelhettem. Kezét csókolom, Magda. Jól aludt?

MAGDA: Keveset, de jól. Hát maga miért nem feküdt le?

PETHŐ: Olyan valamivel foglalkoztam, amit, ha megmondanék, bizonytalannal kinevetne.

MAGDA: Nevetséges, amit tett?

PETHŐ: Magának talán nevetséges, nekem azonban szomorú: ábrándoztam.

MAGDA: Ugyan? Maga és ábrándozni? És szabad tudnom, hogy miről?

PETHŐ (sóhajt): Egy fehér, puha, meleg kis kézzől és ennek a fehér kéznek a szépséges gazdájáról,

MAGDA: És azt a fehér kezet persze maga akarja elrabolni? Eltaláltam? Bátorság és ügyesség, képviselő ur! ... És szabad érdeklődni, hogy merre található ez a kis fehér, puha kéz? Vagy talán tulságosan kíváncsi vagyok?

PETHO: Nem. Megmondhatom. Annak a fehér kéznek a fehérlelkű gazdája itt van, Magda, ebben a házban...

MAGDA (csodálkozva): Ah! Hisz ez érdekes... Nézzük csak! Márta nem, mert ő úgy látszik már beleszeretett egy huszáratillába.

PETHO: Ugy van.

MAGDA: Tehát Olga volna?

PETHO: Nem.

MAGDA: Nem? (Lesütött szemmel, zavartan) Akkor...?

PETHO: Magdal... Bocsásson meg nekem, én tudom, hogy sohase hatalmazott fel arra, hogy elmondjam önnek azt, amit nem tudok tovább titkolni...

MAGDA (kitérőleg): Ne beszéljünk erről, Pethő...

PETHO (folyton fokozódó szenvedéllyel): Nem bírok másról beszélni. Kerestem, óhajtottam az alkalmat, hogy négyszemközt lehessek önnel és elmondhassam azt, ami hetek, hónapok óta gyötör és boldoggá tesz, kinoz és a mennyországot varázsolja a lelkem elé.

MAGDA: Kérem, képviselő ur...

PETHO (egészen elveszti a józanságát): Magdal Nem bírok másra gondolni csak erre és nem látok mást, csak magát. Nem kérek semmit, csak egy jó szót, egy barátságos tekintetet. Én, aki mindenkinél erősebbnek és hódítóbbnak éreztem magam, most olyan vagyok, mint egy gyenge, akarat nélküli gyermek. Lesem a szavát és a ki nem mondott óhajta már parancs nekem. Nincs akaratom, Magda, nem tudok követelni, de esdeklő szóval könyörgöm, hallgasson meg. Én szeretem magát.

MAGDA (rövid szünet után): Képviselő ur! Bocsásson meg nekem, ha talán fájdalmat kell önnek okoznom. Én tiszteltem, becsültem önt, de nem szabad meghallgatnom... És ha szomorúságot okoztam volna önnek, bocsásson meg nekem. (Lassan befelé indul.)

PETHO: Magdal

MAGDA: Ne haragudjék rám, nem tehettem másként. (Bemegy.)

PETHO (sóhajt): Hát vége van. (Lassan felmegy a verandára.)

3. JELENET.

Andorlaky, Andorlakyné

ANDORLAKY (balról jön ki a feleségével együtt): Magda még alszik?

ANDORLAKYNÉ: Dehogy! Már negyedórával ezelőtt ott benn volt nálam. Bizonynal a lányokhoz ment be.

ANDORLAKY: Persze. Nekik ugyancsak van most miről beszélgetni.

ANDORLAKYNÉ: Azt hiszem, mindenki jól érezte magát?

ANDORLAKY: Annyira, hogy azt se csodálnám, ha egyik vagy másik most beteg lenne. Hihetetlen, hogy mennyit tud táncolni egy ilyen fiatal leány! Megfigyeltem például Magdát: tizenegy órától három óráig alig pihent valamit.

ANDORLAKYNÉ: Nem csoda, édesem. Akinek olyan táncosai vannak, mint Pethő, a főhadnagy, Gaál, sőt még az ezredes is!

ANDORLAKY: Az már igaz! Annyi tűz, elevenség, jókedv van ebben az ötvenéves emberben, mintha most volna huszonötéztendő. Bizony tanulhatna tőle némely fiatal ur.

ANDORLAKYNÉ: Kenesseyre célzasz? Komoly, csendes, higgadt ember.

ANDORLAKY: Nem szeretem az ilyen tulságos higgadságot. Egy huszonhatéves fiatalember legyen vig, jókedvű és ne ilyen koravén! (Kicsinylőleg). Nem táncol, nem iszik, és nem dohányzik.

ANDORLAKYNÉ (magasztalólag): Csupa kiváló tulajdonság!

ANDORLAKY: Nézet dolga. Nekem például nem tetszik ez a sok kiváló tulajdonság. Minden kornak megvan a maga kiváltságos szórakozása és aki ez alól kivonja magát: az vagy testileg, vagy lelkileg beteg.

ANDORLAKYNÉ: Jobban szeretnéd, ha olyan volna, mint Pethő? (Csenget.)

ANDORLAKY: Jobban. Legalább is szívesebben venném, ha ő foglalkoznék annyit Magdával, mint amennyit Kenessey foglalkozik vele.

ANDORLAKYNÉ: Azt hittem, hogy ebbe te épügy nem akarsz beleszólni, mintahogy nem szólok én se.

ANDORLAKY: Amíg azt nem látom, hogy ez a gyerekkori barátság komolyabb formát nem ölt, semmi kifogásom ellene.

ANDORLAKYNÉ: És ha azzá válnék?

(Szobalány bejön, hogy leszedje az asztalt, de Andorlakyné intésére visszamegy.)

ANDORLAKY (komolyan): Van erre lehetőség?

ANDORLAKYNÉ: Nem tartom kizártnak. Hogy Kenessey a legnagyobb mértékben rokonszenvez Magdával, ezt észre kellett venned ép úgy, mint ahogy észrevettem én is. Gyakori látogatással, az apró figyelmességek és sok száz más megnyilvánulása a vonzalomnak, ezt bizonyítják. De te nem tudtál volna erről?

ANDORLAKY: Ha bármit is észrevettem volna, mindezenetre megkértelek volna, hogy figyelmeztess Magdát, hogy nem szívesen látom e felújított barátkozást.

ANDORLAKYNÉ: De miért?

ANDORLAKY: Mert a leghatározottabban aggódnék, ha Magda egy pillanatig is komolyan foglalkoznék ezzel a gondolattal.

ANDORLAKYNÉ: Okod van arra, hogy ellenezd ezt a házasságot?

ANDORLAKY (aggódva): De hisz te úgy beszélsz erről, mintha már befejezett dolog volna! És úgy látom, nemcsak nem ellenzed, de határozott örömet érzel, hogy így van.

ANDORLAKYNÉ: Nem tagadom. És mindaddig, amíg meg nem győzől arról, hogy komoly okaid vannak e házasságot ellenezni, én egyetlen szót sem szólok ellene, már csak azért sem, mert tudom, hogy Magda is vonzódik Kenesseyhez.

ANDORLAKY: De hisz ez...!

ANDORLAKYNÉ: Ha azonban úgy találom, hogy aggodalmad jogos, hogy nem tudom miért miért titkolt okaid komolyak...?

ANDORLAKY: Bizonyjal azok!

ANDORLAKYNÉ: Ha meggyőzől arról, hogy e házasság Magdára nézve nem lesz boldog, akkor én leszek az első, aki figyelmeztetem, sőt aki megtiltom neki, hogy Kenesseyben mást lásson, mint egyszerű jóbarátot.

ANDORLAKY (fájdalmasan): Tehát ma már mást lát? Nem akarok neked, édes Annám, emiatt szemrehányást tenni, mert a bűnös nem te, hanem én vagyok. Tulságosan bíztam egy gyerekleány ítélőképességében és a te éleslátásodban, pedig tudnom kellett volna, hogy ti anyák csak szeretni tudjátok a gyermekeiteket, esetleg félteni is, de nevelni nem!

ANDORLAKYNÉ (nagyon fájdalmasan): András!

ANDORLAKY (gyengéden): Nem akarlak, Anna, megbántani és nem akarom előtted sötétebb színekkel festeni!

a jövőt a valóságnál; de kötelességem rámutatni arra a rettenetes harcra, arra az örökös és eredménytelen küzdelemre, amelyet az emberiség a legijesztőbb, a legfenyegetőbb rém ellen századok óta folytat és első sorban rá kell mutatnom arra a veszedelemre, mely családunkat és gyermekünk boldogságát fenyegeti.

ANDORLAKYNE (megdöbbenve): Nem értelek és nem tudom, minő veszedelemről beszélsz.

ANDORLAKY: Hát valóban nem volna arról tudomásod, hogy Kenessey beteg?

ANDORLAKYNE: Hogyan? Hát te is hitelt adsz annak a rosszakaratu, ostoba pletykának?

ANDORLAKY: Nem, Anna. Itt nem kicsinyes és rosszakaratu pletykáról van szó, melyet én sohasem szoktam komolyan venni, hanem megdönthetetlen tényekről, amelyeket felesleges terjeszteni, de lehetetlen észre nem venni, vagy épen letagadni.

ANDORLAKYNE: De ha tévednél, András?

ANDORLAKY: Sajnos, nem tévedek. Ismerted ugy-e az édes apját? Évekig volt a szomszédunk és nagyon sűrűn a vendégünk. Egy nap azt a hirt kaptuk, hogy éjszaka rosszul lett. Másnap ágyban maradt és hat héten keresztül nem kelt fel abból. Mikor egy kissé megerősödött, elvitték délre, ahonnan csak a családi sirboltba tért meg őseihez. Alig harminckétéves volt, amikor meghalt ugyanabban a betegségben, amelyet örökségül hagyott a flára.

ANDORLAKYNE: Rettenetes, irtózató az a kép, amelyet elem tártál... Szegény Magdám, te!... Mi lesz te veled?... (Szünet.) És ha mégis tévednél, András?... Ha talán a természet valami kivételt tett volna?...

ANDORLAKY (kissé nyersen): De csak nem akarod egyetlen leányod nyugalma, boldogságát, életét kockára tenni?... Ez érthetetlen! Valósággal megdöbbentő makacsság!... Hát gondolkodj egy kissé!

ANDORLAKYNE: Nem tudok és nem merek gondolkozni. Félek, rettegek attól, mi lesz, ha Magda megtudja a valóságot, ha megtudja, hogy te nem engeded, nem engedheted meg e házasságot... Nagyon szereti őt, András.

ANDORLAKY: Egy okkal több, hogy minél hamarabb lehetőleg még ma beszélj vele erről és értesd meg vele, hogy e házasság lehetetlen. És minthogy azok után, amiket tőled hallottam, a legnagyobb könnyelműség, valósággal bűn volna a titkolódzás, nyíltan, őszintén és kerülgetés nélkül kell megmagyarázni, hogy miért lehetetlen... Ha kívánod,

ha nem érzesz magadban elég erőt hozzá, én magamra vállalom.

ANDORLAKYNE (ijedten, gyorsan): Nem, nem. Ezt nem engedem meg... majd én beszélek vele.

ANDORLAKY: Én pedig beszélni fogok Kenesseyvel.

ANDORLAKYNE: Az istenért, András! Gondold meg...

ANDORLAKY: Légy nyugodt, Anna, a legnagyobb kímélettel, a legmesszebbmenő óvatossággal és tapintattal fogok vele szemben eljárni, bár ezt a legkevésbé érdeml meg, mivel bármily enyhén ítélem is meg eddigi szereplését, azt látom, hogy komoly emberhez, jellemes urlemberhez legkevésbé sem méltó könnyelműséggel, lelketlenül visszaélt bizalmammal és egy fiatal gyerekleány naiv hiszékenységevel... És már most mondom neked, ha a legkisebb mértékben akadékoskodnék is, vagy épen olyan jogokra hivatkoznék, amelyeket én veszélyeseknek találok magamra és családomra nézve: kíméletlenül, a legdurvább őszinteséggel adom értésére véleményemet és elhatározásomat.

ANDORYNE: De ez kegyetlenség lesz és következményei kiszámíthatatlanok.

ANDORLAKY: Viselem érte a felelősséget, mert jogom van ezt megtenni és nem lesz ember, aki ezért elítéljen, hisz amit tenni fogok, amit megtennem apai kötelességem: egyetlen gyermekem boldogságáért és jövőjéért teszem. De ne beszéljünk többet erről. Hiszem, hogy ezt a kényes és kellemetlen ügyet minden nagyobb baj nélkül sikerül megoldanom.

ANDORLAKYNE (már előbb felállt, most befelé megy): Adná Isten, hogy így lenne!

ANDORLAKY: Bizhatsz bennem, Anna. Tudom a kötelességem és érzem a felelősség súlyát is. Kíméletes és gyengéd leszek. ezt megígérem neked... Én most egy félóra ra kinézek a gazdaságba, addig te beszélj Magdával, ezután majd bejövök hozzátok. Légy erős, Anna és légy kíméletes. (El a kert felé.)

4. JELENET

Orvos, Kenessey

KENESSEY (a vendégszobák felől jön ki az orvossal. Nagyon bágyadtnak látszik): Egész éjjel úgy éreztem magam, mintha izzó parázson feküdtem volna és ha egy pillanatra sikerült elszunnyadnom, ez az átkozott köhögés rögtön felébresztett.

ORVOS (jóakaratólag): Nem kellett volna még felkelned. Ha nyugtalanul aludtál az éjszaka, pótolnod kellett volna most... Elutaztok még ma?

KENESSEY: Ugy beszéltük meg az ezredessel, hogy együtt megyünk déiben.

ORVOS (jóakaratólag): Ha nincs valami különös dolgod, maradj itt estig, pihend ki magad. (Megfogja a kezét.)

KENESSEY: Most már jobban vagyok... Általában nap-pal egészen jól érzem magam, de este és éjszaka néha úgy érzem, mintha a mellemen valami súlyos kő feküdnék és valaki erőszakkal összeszorítaná a torkomat.

ORVOS: Mert nem vigyázol magadra és nem tartod meg azokat az intézkedéseket, melyeket figyelmedbe ajánlottam. Óvatosabbnak kellene lenned... és jól tennéd, ha néhány hétre elutaznál délvidékre.

KENESSEY (fájdalmasan): Hát sohase lesz vége?

ORVOS (megnyugtatólag): Ha szót fogadsz, rövidesen vége lesz. (Gyorsan) Tulajdonképen semmi komoly bajod nincs; talán egy kissé többet dolgoztál az utóbbi időben, mint kellett volna s a sok szellemi munka, az ügyvédi vizsga és most ezek a folytonos éjjelezések semmi esetre se használtak az egészségednek. De a plihenés, a jó meleg délvidéki levegő...

KENESSEY (közbevág): Hidd meg, egészen jól vagyok és ha aludni tudnék...

ORVOS: Az utazás ezt is meghozza. Sokat leszel a levegőn és nem foglalkozol semmi mással, érted! (Nyomatékkal) Semmivel, ami izgatna. Nyugalom, plihenés, sok levegő, jól és sokat egyél és meglátod, rendbe jössz egészen. De most bocsáss meg, néhány levelet kell megírnom, addig talán sétálj egyet, majd utánad megyek.

KENESSEY (lassan kifelé megy, de az ajtónál megáll).

ORVOS: Nos? Kérdezni akarsz valamit?

KENESSEY: Nem... Semmit... Illetőleg, ha tudnám, hogy nem értesz félre?

ORVOS: Kérdezz nyíltan és felelek őszintén.

KENESSEY (akadozva): Tulajdonkép ostobaság, amit kérdeznél akarok, mégis, ha nem untatnálak vele?...

ORVOS: Szívesen hallgatlak.

KENESSEY (lassan kezdi, de látszik rajta a nagyfokú izgalottság): Ugy hallottam, de magam is észrevettem, hogy Pethő hűságosan sokat foglalkozik Magdával.

ORVOS (kitérőleg): Lehet, de ez nem tartozik reám és nem tudom, mennyiben érdekel téged? Mondtam, ne foglal-

kozz olyan dolgokkal, amelyek felizgatnak és amelyekhez semmi közöd!

KENESSEY (zavartan): Persze... Igazad van... és nekem tényleg semmi közöm sincs ehhez. Mégis, mondd kérlek, jó barátja vagy te Pethőnek?

ORVOS: Husz éves barátság fűz hozzá. Szeretem őt és nagy jövőt jósolok neki.

KENESSEY: De úgy értem, hogy bizalmas barátja vagy-e?

ORVOS: Én csak egyféle barátságot ismerek.

KENESSEY (nyugtalanul): És... nincs előtte semmi titkod?

ORVOS: Vannak természetesen dolgok, egészen magán-természetű ügyek...

KENESSEY (közbevág): Például, amelyek csak mint orvos tartoznak reád, ugy-e?

ORVOS: Természetesen.

KENESSEY: És ezeket semmi körülmények között sem mondd el senkinek se?

ORVOS: Nem. Aki valami ilyen kérdéssel jönne hozzám, azt egyszerűen kidobnám. De igazán nem értem, hogy mi-kép jutnak ezek a kérdések eszedbe?

KENESSEY (megnyugodva): Tehát nem adnál választ... De ha egyszer valami nagyon jó barátod jönne hozzád...? Vagy mondjuk, hogy egyszer, hónapok, talán évek múlva én jönnék hozzád azzal a kérdéssel...

ORVOS: Amit hónapok, évek múlva akarsz megkérdezni, azt ne kérdezd most (erősen hangsúlyozva) és amit évek múlva akarsz megtenni, azzal ne foglalkozzál már ma. De, ha majd egyszer évek múlva elhatároznád magad egy olyan nagyfontosságú lépésre, amely nemcsak téged érdekel egye-dül és úgy gondolod, hogy én jó barátod vagyok, akkor jöjj el hozzám és én felelek neked. Nyíltan és őszintén. Most nem adok neked erre választ, mert egyrészt még koral, másrészt, mivel bizonyos vagyok abban, hogy becsületes ember vagy. Különben, tudod mit? Tégy most egy rövid sétát, aztán jöjj ide vissza. Ez a kérdés sokkal fontosabb, semhogy így egyszerűen napirendre térjünk fölötte. Tíz perc múlva végzek a leveleimmel, aztán beszélhetünk erről a kérdésről.

KENESSEY: Tehát tíz perc múlva (el a kert felé)

ORVOS (figyelmeztetőleg): Feltétlenül várlak. (Hosszan utána néz.)

5. JELENET

Orvos, Pethő

ORVOS (hirtelen megfordul): Az események úgy látszik, sokkal gyorsabban következnek egymás után, mint hittem volna. (Befelé indul.)

PETHŐ (lefelé jön a verandáról): Megállj! Beszélni akarok veled!

ORVOS (gyanútlanul): Velem? Kérlek.

PETHŐ: Leveledet később is megirhatod.

ORVOS (gunnyal, szigorúan): A leveledmet? Tehát...?

PETHE (csaknem nyersen): Nincs tehát, és nincs miért.

ORVOS: Megörültél?

PETHŐ: Ha örült az, aki az igazságot akarja hallani: igen!

ORVOS: Nevetséges vagy! Örökösen az igazságot keresed és magadnak soha sincs igazad.

PETHŐ (alig tud uralkodni magán): Lehet. És lehet az is, hogy most is tévedek. És ha így volna is, én ezért a tévedésért viselni fogom a reám hármló erkölcsi felelősséget, de nincs hatalom, mely a kitűzött célomtól engem eltérítene.

ORVOS: És mi ez a cél?

PETHŐ (szenvedélylyel): Lerántani a leplet egy becsutelen tervről, melyet egy lelketlen, minden tisztességről megfeledkezett, önző ember akar keresztülvinni s amelyet kötelességed megakadályozni.

ORVOS: Nem tudom, miről beszélsz.

PETHŐ: Ezt akarom megmagyarázni.

ORVOS: És ha én nem akarlak meghallgatni?

PETHŐ: Akkor már megadtad a választ, és ez nekem elég ahhoz, hogy cselekedjek.

ORVOS: Tiltakozom az ellen, hogy a hallgatásomat így magyarázd.

PETHŐ: Hát felelsz?

ORVOS (ridegen): Kérdezz!

PETHŐ: Felelj nekem! Ha volna egy hugod, egy fiatal, szép, mosolygó arcu, édes hugod és ez beleszeretne egy — mondjuk — nem egészen egészséges emberbe: szólj! Hozzá adnád-e?

ORVOS: Nem adhatok erre választ, mert ez a fogalom, hogy egészséges, vagy nem egészséges, nagyon tág értelmű. Ha ismerném a bajt, annak esetleges kimenetelét és magát a viszonyt, mely a két lényt egymáshoz köti, akkor esetleg

tudnék dönteni. És ha ez a baj muló természetű volna, mely gondos kezelés mellett, egy szerető és szerelmes hitves segítségével megszüntethető volna, azt hiszem megengedném.

PETHŐ: És ha nem muló természetű volna, hanem olyan, mint az orgyilkos, amely lappangva jár, hogy láthatatlan polyp karjaival halálra ölelje áldozatát, szólj: akkor is megengedné? Felelj nekem! Ha ez a baj olyan volna, mint... mint például Kenessey Béláé?

ORVOS: Erre a kérdésre, az ilyen formában feladott kérdésre én nem adhatok választ. Azt akarod, hogy egy esetleg ártatlan emberre mondjam ki a halálos ítéletet, akinek nem ismerem a bűnét, és nem vagyok meggyőződve a bűnös voltáról. Ez lelketlenség, igazságtalanság volna, mint ahogy kegyetlenség tőled, hogy erre a kérdésre én tőlem vársz feleletet. És ha én erre felelnék, akkor nem volnék méltó arra a névre, és arra az állásra, melyet viselek és becsülettel betöltök. Meg kell tagadnom a választ, mert ilyen horderejű kérdésben véleményt nyilvánítani képtelenség és könnyelműség volna.

PETHŐ: Tehát mint ember, mint jóbarát nem akarsz felelni? És ha az orvoshoz fordulok?

ORVOS: Akkor se válaszolok, mert ellenkezésbe jutnék a lelkiismeretemmel, a becsületemmel és mindenekelőtt az orvosi eskümmel.

PETHŐ: Hogyan? A lelkiismereted, a becsületed tiltja meg, hogy akkor, amikor egy család boldogságáról, nyugalmáról van szó, nyilatkozzál? Vajjon nem akkor jutsz-e ellenkezésbe a lelkiismeretteddel, a becsületteddel, ha hallgatsz és megengeded, hogy egy tapasztalatlan gyerek, egy ártatlan, hiszékeny leány, aki nem ismeri az emberek gonoszságát, becstelenségét, aki nem tudja, mi a veszedelem, nem ismeri, mi a bűn, aki jó, nemes és makulátlan, a te érthetetlen és hamis gyengédséged következtében vakon rohanjon a biztos veszedelembe? Hát hol van itt a lelkiismeret, a becsület, a férfias nyíltság? Vajjon nem akkor leszel-e kifogástalanul becsületes ember, ha őszintén feltárod a lelkedben élő aggodalmat, és főlemeled lelkiismereted tiltakozó szavát, mely ott ül az arcodon, a két szemedben, és amelyet kiérzek a hangodból, amely mind azt mondja: hogy igazam van, mert igazam van!

ORVOS: Györgyl! Én értem és méltányolni tudom a te szenvedélyes kifakadásodat, mert belőled a szerelmes ember meggyőződése beszél, és ennek akkor is igaza van, ha másokkal szemben igazságtalan, vagy éppen kegyetlen! Mert igazságtalan vagy, amikor kényszeríteni akarsz arra,

hogy aláírjak egy olyan ítéletet, amelyért nem viselhetem a felelősséget.

PETHŐ: És viseled akkor, ha hallgatsz? Ha rosszul felfogott humanizmusból megengeded, hogy egy gyermek és egy gyermeket nagyon szerető anya, ki tudja, milyen rövid ideig tartó boldogság kedvéért feláldozza a maga és egész családja nyugalma és jövőjét? És viseled a felelősséget akkor, ha megengeded, hogy egy könnyelmű, lelketlen, hűnös ember a maga nyomorult önzése kedvéért boldogtalanná tegyen egy fiatal, viruló leányt? Felelj erre nekem!

ORVOS (hosszas habozás után): Nincs mit felelnem.

PETHŐ (megindul): Akkor beszélek én.

ORVOS (pár lépést utána megy): György! Kérlek!

PETHŐ: Ohó barátom! Annak az időnek vége van, amikor velem így lehetett beszélni. Én férfi vagyok és ne feledd a saját szavaidat: »nincs nevetségesebb, nincs utálatosabb, mintha egy férfi, a könyörgéshez és siránkozáshoz nem szokott erős férfi, egyszerre csak elkezd nyafogni.«

ORVOS: Meggondoltad, hogy mit akarsz tenni?

PETHŐ: Meg! A lelke magába fojtott szent vágúáért, egy család üdvéért, boldogságáért veszem fel a harcot, és nem lesz ember, aki ezért engem elítéljen. Mert a családi szentély becsületének és boldogságának a védője, rokonszenvet és tisztelget érdemel akkor is, ha a jogrend és a hamis társadalmi szabályok ellen vét is.

ORVOS (figyelmeztetőleg): De egy emberről olyan eredményű ítéletet kimondani, aminőt te akarsz megtenni, csak akkor szabad, ha olyan bizonyítékok vannak birtokunkban, amelyeket épen e bizonyítékok súlya miatt nem közölhetünk másokkal!

PETHŐ (egy pillanatig merően nézi az orvost): Tehát bevallod, hogy igazam van?

ORVOS: Nincs igazad, mert megölsz egy embert.

PETHŐ: De ugyanakkor megakadályozom azt, hogy ő öljön meg mást.

ORVOS: Akivel szemben állsz, gyengébb, mint te.

PETHŐ (kegyetlen ridegséggel): Ezért pusztul el! Aki erősebb nálunk, azt tiszteljük, vagy félünk tőle; aki gyengébb, azt szeretjük, vagy szánjuk, de ha alattomos módon reánk les, hogy elpusztítson bennünket, akkor nincs helye a kíméletnek! Mert a gazember is lehet imponáló, ha férfias, nyílt és bátor, de undorító az olyan ember, aki alátámasztó kever az italunkba, hogy orozva gyilkoljon meg bennünket.

6. JELENET

Előbbiek, Kenessey

KENESSEY (a verandán áll. Egy pillanatig szó nélkül nézi az orvost és Pethőt, majd ellentmondást nem tűrő hangon, izgatottan szól): Ti rólam beszéltetek!

ORVOS (hevesen tiltakozva): Biztosítalak, hogy tévedsz!

PETHŐ (kihívóan): Nem tévedtél!

ORVOS (nyersen): Megtiltom, hogy...

KENESSEY (magára erőszakolt nyugodtsággal kezd beszélni, mely lassan megy át az izgalomba és a jelenet végén szavaiból a féktelen gyűlölet és az elszántság érezhető ki): Felesleges megtiltanod. Tudom, hogy rólam volt szó, és tudom, hogy mit mondtál rólam Pethő György! (Lejön az első lépcsőfokig és ott megáll.)

PETHŐ (dacosan): Annál jobb! Az igazságot mondtam!

KENESSEY: Hazudtál! A husz év óta hazug szádra vetted a nevemet, és azét a leányét, akihez a te mocskos, fekete lelkeddel, a bűnös, romlott véred piszkos vágyaival nem tudtál másképp közeledni, csak ha rágalmazol engem, akl tisztesség és becsület dolgában fölöttes állok.

PETHŐ (fenyegetve): Visszaélsz a gyengeségeddel!

ORVOS (csitítva): Kérlek benneteket, ha már mindenről megfedekeztek, legalább tiszteljétek e házat, melynek vendégei vagytok.

KENESSEY: Gyáva vagy és alattomos! Magad alá akartál gyűrni, meg akartad rugdosni a lelkemet, és haláltáncot akartál járni a testemen.

PETHŐ (az eddig visszafojtott szenvedély egyszerre kitör belőle): Elég volt! (Feléje rohan)

ORVOS (visszatartja): György! Eszeden vagy?

PETHŐ (ki akarja magát szabadítani): Engedd!

KENESSEY (elszántsággal): Engedd! Gyere ide Pethő György! Nem félek tőled, mert kezemben van a legerősebb fegyver: annak a lánynak a tiszta, nemes szerelme, akinek a nevében a szemedbe kiáltom: takarodj innen!

7. JELENET

Előbbiek, Andorlaky

ANDORLAKY (az utolsó szavaknál lép be): Mi az? Mi történik itt?

PETHŐ (mindenkit megelőzve, Kenesseyre mutat): Ez az ember betolakodott a házádba, hogy megrabolja a családod nyugalma és a lányod boldogságát...! Ez az ember szerelmes a lányodba és én erős megfontolás után, számolva a következményekkel és viselve minden felelősséget, erkölcsi kötelességgedé teszem, hogy ezt a házasságot megakadályozd.

ORVOS: Ne felelj!

KENESSEY: Követelem a fejeletet! Nincs okom félni.

ANDORLAKY (rövid habozás után): És én megadom a választ, amelyet megtettem volna anélkül is, hogy ez a kínos, váratlan és mindenképpen kellemetlen eset erre kényszerített volna... Bármennyire sajnálom is, már most ki kell jelentenem, hogy én ebbe a házasságba soha bele nem egyezem.

KENESSEY: Gazember vagy, Pethő György!

HARMADIK FELVONÁS

Az orvos fogadószobája, melyből balról a rendelő, ezentul a várószoba van. Jobbról bejárat az előszoba felől. Idő délelőtt 11 óra.

1. JELENET

Ezredes, Főhadnagy, Márta, Inas

INAS (a kinyitott ajtónál kívülről áll): Méltóztassék!

EZREDES (a főhadnaggal és Mártával együtt bejön): Van valaki a doktor urnál?

INAS: Igenis méltóságos uram, de azonnal szólok a nagy-ságos urnak.

EZREDES: Köszönöm, nem kell zavarni. Majd várni fogunk. (Inas el.)

2. JELENET

Előbbiek, Inas nélkül

FŐHADNAGY: Azt hiszem, nem a legszerencsésebb időben jöttünk.

EZREDES: Akármikor jövünk is, a doktor mindig el van foglalva.

FŐHADNAGY: Az bizonyos, hogy rettenetesen igénybe veszik a betegel,

EZREDES: Akik úgy látszik, sokkal többen vannak, mint amennyit mi, egészséges emberek ismerünk.

MARTA (eddig a képeket nézte): Ni csak!

EZREDES: Mi az, Márta? Már megint felfedeztél valamit?

MARTA: Magdának egy arcképe van itt, melyet eddig sehol se láttam. (Hirtelen) Igaz, papai Imrét már napok óta kérem, hogy mondja el az Andorlakyékkel való összekoccanás okát, de érthetetlen módon mindig kitérő feleletet ad. Talán, ha hozzád fordulok, szerencsésebb leszek.

EZREDES: Sajnálom Márta, de én még kevésbé elgithetem ki kíváncsiságodat, mert semmiféle összekoccanásról se tudok.

MARTA: És az a párbaj?

FŐHADNAGY: Micsoda párbaj?

MARTA: Ami éppen a maguk lovardájában ment végbe, s amelyet le akarnak tagadni, jölehet egyébről se beszélnek a városban, mint erről a párbajról, ami bizonyosan összefüggésben van azokkal az eseményekkel, amelyeket érthetetlen módon titkolnak, de amelyek megtörténtek.

EZREDES: Miből gondolod ezt?

MARTA: Egyszerűen abból, hogy azóta feltűnő módon kerülnek azt a házat, amelynek azelőtt csaknem mindennapos vendégei voltak.

FŐHADNAGY: Am legyen. Tegyük fel, hogy az ön következtetése, Mártha, helyes. Mégis, miért érdekli ez magát?

MARTA: Hogy Pethő miért nem jár Magdáékhoz, ezzel valóban nem sokat törődöm, de Kenessey távolmaradása nemcsak nekem, de másoknak is feltűnt, mert ez megerősíti azt a hírt, amelyet róla több ízben hallottam. Mondja, hát tényleg beteg volna Béla?

EZREDES (fürkészőleg): Ki mondta ezt neked?

MARTA: Hallottam. És a ti gyanús titkolózástokból azt látom, hogy jól hallottam.

FŐHADNAGY: Nyugodt lehet Márta, hogy nem igaz. Béliát tegnap a kaszinóban láttam, ahol ugyancsak vígan volt. Kártyázott és ivott.

EZREDES (figyelmeztetni akarja, hogy ne beszéljen; erőltetve köhög)

MARTA: Beszélt vele?

FŐHADNAGY (nem vette észre a figyelmeztetést): Csak futólag láttam és különben is korán haza mentem.

MARTA: És ő?

EZREDES: Kérlek alássan...

FOHADNAGY (még mindig nem érti, hogy mit akar az ezredes): Ugy hallok, nagyon sokáig játszottak.

MARTA (kikelve magából): De hisz ez örültség! Ez valóságos gyilkosság azok részéről, akik vele együtt játszottak és ittak! (felháborodva) Ah! Milyen nyomorult is némely férfil (szemrehányással) De hát miért nem szólt neki? Miért nem hívta el?

FOHADNAGY: Mert nem szólhattam és nem hívhattam. Végre is Kenessey nem gyerek, hanem felnőtt férfi, aki bizonynyal kikérte volna, hogy dolgaiba avatkozzam, amelyhez jogom sincs. De miért érdekli ez magát, édes Márta? És miért e szokatlan izgalom?

MARTA: Még kérdezheti? Hát nem tudja, hogy...

EZREDES (hirtelen): És te tudod?

MARTA: Tudom. Épp úgy, mint te apám és mint ön is, főhadnagy ur. Magda keserves könnyek között panasolta el bánatát, melynek úgy látszik, nagyon is komoly alapja van; és félek, szomorú vége lesz.

FOHADNAGY: De biztosítom, hogy téved ön is, Magda is. Kenesseynek semmi baja... Aki beteg, az nem bírja azt az életet, melyet ő folytat nap-nap után.

EZREDES (haraggal): Ugyan hallgass már!

MARTA: Amelybe csak a sértett önérzet a dac, a mérhetetlen fájdalom és a vérig korbácsolt szerelmes lelke kergették s amely időnap előtt sirba viszi ezt az embert... És az anyját?... Ez a szegény, bánatos asszony, akinek minden reménye, minden öröme egyetlen fiában volt! (Könyörgőve) Apám! Imrel Nekték kötelességtek figyelmeztetni Bélát, hogy amit tesz, az nem méltó hozzá, azzal megöli magát és sirba viszi az édes anyját. Szóljatok neki, parancsoljatok rá és kényszerítsétek, hogy megváltozzék!

EZREDES: Édes szívem! Te még gyerek vagy és nem értesz ehhez a dologhoz.

MARTA: Akinek szíve van s aki érezni tud, az ért is ehhez.

EZREDES: Ebbe a dologba beleszólni, beleavatkozni nem lehet és nem szabad. És ha az anyja, aki bizonynyal nem egyszer kérte, könyörgött neki, nem tud rá hatni, mi erre ugu se lennének képesek.

MARTA: Ó! Ha most úgy isten igazában megmondhatnám Pethőnek, amit gondolok...

FOHADNAGY: Jogtalanul cselekednék és igazságtalan volna, mert Pethő nem oka semminek!

MARTA: Mindenért ő a felelős!

EZREDES: Nem. Bizonynyal lesznek egyesek, akik nem

ismerve a körülményeket, éppen úgy gondolkoznak, mint te, de ezeknek épp úgy nem lesz igazuk, mint ahogy neked sincs igazad.

MARTA: Igazuk lesz és igazam van. Ha Pethő hallgat és nem viselkedik úgy, mint egy rosszlelkű, rosszakaratu gyerek, nem történt volna semmi.

EZREDES: Vagy százszor rosszabb, mint így.

MARTA (az ártatlanok fanatikusságával): De ha tévedett, ha készakarva mondott valótlan és csak a sértett hiúság, a szerelmében megbántott ember önzése készítette arra, hogy kimondja azt, amivel két család nyugalmát és két fiatal lény boldogságát tönkretette.

FŐHADNAGY: Ha így volna is, akkor se merném őt elítélni, mert a szerelmes embernek mindent szabad.

MARTA: De gyilkolni nem.

EZREDES (nagy nyomatékkal): Ezt az egyet nem. És éppen ezért nem ítélem el, mert megakadályozta, hogy egy, a szerelmétől és a szenvedélyétől elvakított ember — eh! — végre is ki kell mondanom, ha már mindent tudsz, egy önző ember a biztos veszedelembe hurcoljon egy fiatal leányt, szerencsétlenné tegyen két családot.

MARTA: De hisz ez rettenetes, ha így van!

EZREDES: Csend! A doktor jön és erről egy szót se többet.

3. JELENET

Előbbiek, A z orvos

ORVOS (bejön a rendelőből): Bocsássatok meg méltóságos uram, hogy egy kissé megvárattalak benneteket, de a legjobb akarattal sem tudtam hamarabb szabadulni.

EZREDES: Ellenkezőleg, mi kérjük szíves elnézésedet, hogy ebben az időben zavarunk, amit különben Mártának köszönhetsz.

ORVOS (meghajlik Márta előtt): Biztosítalak méltóságos uram, hogy a legnagyobb örömmel állok rendelkezésetekre. De foglaljatok helyet. Parancsoljon Márta!

MARTA: Nem, ennyire már igazán nem élünk vissza a türelmével. Éppen csak felfutottunk, minthogy a kapu előtt mentünk el és eszembe jutott, ismerve a maga hagyományos szórakozottságát és széleskörű elfoglaltságát, hogy semmikép se fog ártani, ha figyelmeztetjük...

ORVOS: Hogy a kicsi Márta holnap hivatalosan is elismert menyasszonya lesz ennek a szerencsés kópénak,

FOHADNAGY: Aki tisztelettel meghív a holnapi eljegyzésre.

ORVOS (Mártához): A figyelmeztetést köszönettel ludomásul veszem, (a főhadnagyhöz) a meghívást pedig a legnagyobb örömmel fogadom el.

EZREDES: Akkor rendben van gyerekek. Bucsuzzatok és induljunk. Isten áldjon doktor!

ORVOS: Hát komolyan menni akartok?

MARTA (kissé tréfásan): Minthogy ma még apa parancsol, természetesen engedelmesskednünk kell. Tehát a viszontlátásra! (kezet nyújt)

ORVOS: A holnapi viszontlátásra Márta! (Kezet fog a főhadnaggyal) Isten áldjon meg! Becsüld meg magadat fiam, ha már egyszer a szerencse melléd szegődött. Szervusz! (Ezredes, Főhadnagy, Márta, el az előszoba felé.)

4. JELENET

Az orvos, valamivel később Olga

ORVOS (miután kikísérte őket, visszajön és megáll) Tehát ez az élet. (Kissé szomorúan.) Az egyiknek minden, a másiknak semmi.

OLGA (lassan benyit): Szabad?

ORVOS (csodálkozva): Hogyan! Ön az, Olga? Csak nincs valami baj? Talán a néni beteg?

OLGA (nagyon izgatottan, zavarral és vége felé szinte síró könyörgéssel beszél) Nem. A néni tulajdonképpen jól van és néhány pillanat múlva ő is itt lesz... mert beszélni akar önnel, de én... azzal az ürüggyel, hogy megnézem, vajjon itthon van-e, előrejttem, mert ... meg akarom kérni, legyen olyan szíves ... de ne haragudjék, hogy ilyesmire kérem és ne értsen félre... de... én arra akarom megkérni... hitesse el szegény nénnel, hogy Béla önnél van és még az éjszaka idejött és most az ön szobájában alszik...

ORVOS (meghatva): Értem Olga.

OLGA: És vigasztalja meg, nyugtassa meg szegény nénit, akit a bánat nagyon megviselt, rettenetesen megtört.

ORVOS: Megfogom kísérelni Olga... De hát hol van tulajdonképpen Béla? Legalább tíz nap óta nem láttam.

OLGA: Tudom. Tíz nap óta egyebet se tesz, mint mulat és éjszakázik. És azóta a nénnel nem lehet birni, egész éjszeleken át fentvirraszt, sir és imádkozik.

ORVOS: De hisz ez rettenetes! De hát miért nem üzen-

tek értem? Hisz az a szerencsétlen tisztára tönkre teszi magát... megdöbbenő, hogy mire képes egy ember, ha urrá lesz rajta a szenvedély, hisz ez valóságos öngyilkosság!

OLGA (lelajtott fejjel áll és a könnyeit törli).

ORVOS (magában): Tehát ez a hála? Ez a fiul szeretet?... Egy magára hagyott szegény asszony fölneveli a gyermekét, óvja, dédelgeti és ápolja és az a félőrült ember ész nélkül rohan a vesztébe és sirba viszi az anyját is...

5. JELENET

Előbbie, Kenesseyné

KENESSEYNÉ (attól kezdve, hogy az orvos magában beszél, már a színen van, ahová nesztelenül lépett be. Talpóg feketében van. Megtörtén beszél): Lehullott az én fejemnek koronája!...

OLGA (elsikoltja magát)

ORVOS (megdöbben, de uralkodik magán): Asszonyom! (egy fotelhez vezet és leülteti. Olgának int, hogy menjen a másik szobába)

KENESSEYNÉ (leül): Vége van... Mindennek vége van...

OLGA (Nem tudja visszatartani könnyeit, zokogva megy ki).

ORVOS: Csillapodjék asszonyom!... Hisz ez az örökös izgalom, ez az ok nélküli aggodalom...

KENESSEYNÉ: Megöl. Tudom, hogy megöl... Várom, óhajtom, kívánom a halált. Elfáradtam. A végzet ellen folytatott sikertelen küzdelem megtörte a testem... Nem bírom tovább. Pihenni akarok... Oda akarok menni, ahol az Ur lakik, ahol ítélnek az élők és holtak felett. És meg akarom kérdezni az örökkévaló Istent, mi az én vétkem, miért mérte rám egy hosszú élet minden keserűségét és gyötrelmét? Mikor én sohase voltam más, csak: jó; szerető, ápoló hitvese voltam egy beteg embernek és szerető, aggódó anyja egy árva, szegény gyermeknek!... Oh! Hát miért ver engem az isten?! (keservesen zokog)

ORVOS (kis szünet után): Asszonyom! Csillapodjék... Nyugodjék meg.

KENESSEYNÉ: Vége van... Mindennek vége van.

ORVOS: Bizzék istenben, aki megsegíti önt, a gyermekéért aggódó édes anyját.

KENESSEYNÉ: Késő, érzem már késő lesz... Megsza-

kad a szívem, hogy elveszitem őt is ... A fiamat doktor! Azt a jó, nemes, becsületes embert, aki élni akart és szeretni a fehérlelkű, magának választott szomorú párját. (Csend van, az asszony sir, az orvos szomorúan áll mellette.) Hol van a fiam doktor? Hívja ide! Látni akarom, beszélni akarok vele... Meg akarom simogatni az arcát (lassan, szenvedély nélkül, szinte könnyörögve beszél) a kezét, a két szemét akarom megcsókolni. Hívja ide!

ORVOS: Alszik asszonyom!

KENESSEYNÉ: Reggel jött meg, ugy-e? És hajnalig mulatott... Tudom. Megmondta, hogy így lesz... Keresi a halált... És a halál jön. Tudom, hogy jön. (Kimeresztett szemekkel néz előre, mintha tényleg látná azt, amit mond) Lassan, de ő siet eléje... Rohanva fut. Látom a fekete posztóval letakart négy paripát, amint lassan huzzák az ezüstszélű, fekete bársonnyal bevont gyászkocsit, amely mögött egy fehérarcú lány zokogva megy... És ott ül a bakon a halál. A két fekete üres szeme reám néz, a hosszú csontkarja felém lnt és vigyorog. (Sikítva) De nem adom oda! Nem adom oda!

ORVOS (hirtelen melléje ugrik, átfogja az összeroskadó asszonyt és gyengéden leülteti): Asszonyom! Térjen magához! Az istenre kérem, üzze el fejéből ezeket a sötét gondolatokat!... És hallgasson reám. Hígyjen nekem! Nem sokára jó lesz minden... Én már szoltam neki és megígérte, hogy ezentúl jó lesz, visszatér önhöz és mindent elfeled, ami eddig történt... És egy nap, talán nem is nagyon sokára észreveszi ön, hogy a fia már nem szomorú, már mosolyog, hogy kacag és erős lesz, plos arcu ...

KENESSEYNÉ: Oh! Ha ezt még megérhetném!

ORVOS: Így lesz asszonyom, hígyjen nekem!

KENESSEYNÉ: Hiszek... Egyedül magának hiszek... De mégis látni szeretném őt... csak egy percre... csak addig, amíg egyszer végigsimítom a sápadt, szomorú arcát, Engejje, hogy bemenjek hozzá!

ORVOS: Még nem. Most még nem asszonyom. Hadd pihenje ki magát. És lássa, önnek is pihennie kell, mert fáradt, kimerült és gyenge, pedig most erősnek kell lenni, erősnek és nyugodtnak asszonyom, mert nagy dolgot kell keresztül vinnünk: Bélának erről a helyről, ebből a városból távoznia kell.

KENESSEYNÉ (ijedten): El kell utaznia?

ORVOS: Igen, de ez nem ok arra, hogy megijedjen, el kell utaznia innen, mert az az élet, amelyet ő folytat, nem az ő szervezetének való.

KENESSEYNE: De ha nem akar elutazni?

ORVOS: Akkor kényszeríteni fogjuk. Csellel, ravaszsággal, ha kell, erővel is, de el kell mennie innen.

KENESSEYNE (megint elveszti nyugalmát): Rettenetes, amit velem sejtet.

ORVOS (kissé keményen): Asszonyom! A tétovázások, a hlu remények ideje lejárt. Bizni a véletlenben, a lehetetlenben nem szabad többé. Ha ön azt akarja, amint hogy szentül hiszem, hogy akarja, hogy én megmentsem őt, akkor bele kell egyeznie abba, amire kérem és azt keresztül kell vinnünk minden elérhető módon. Eddig sajnos, be kell valanom, gyenge, kiméletes és hiszékeny voltam, titkoltam a valóságot, amelyet leplezni tovább nincs jogom és amelylyel most számolni akarok... Ma még semmi sincs későn, holnap már minden veszve lehet.

KENESSEYNE (lemondással): Tehát mindennek vége?

ORVOS: Nem asszonyom, csak kezdetét vesz a harc, a küzdelem és én, valamivel talán később, mint kellett volna, de megkettőzött erővel és a győzelem biztos reményével veszem fel a harcot... és most fogadjon nekem szót asszonyom.

KENESSEYNE: Mindent megteszek, amit tanácsol.

ORVOS: Most mindenekelőtt hazamegy...

KENESSEYNE: De látni szeretném őt.

ORVOS: Igérem önnek, hogy egy óra múlva látni fogja. Egy óra múlva önnél leszek Bélával együtt. (Beszól Olgaért) Kérem Olga! (mintegy magyarázólag) A néni most elmegy haza és le fog feküdni...

KENESSEYNE: De...

ORVOS: Természetesen csak nagyon rövid időre. Egy órára asszonyom.

KENESSEYNE (feláll): Tehát egy óra múlva doktor (Olga karjára támaszkodva lassan megindul) Várom magukat... Siessenek... menjünk leányom!

ORVOS: A viszontlátásra.

OLGA (alig hallhatóan): Köszönöm. (Kenesseynével el.)

ORVOS (mlután kikisérte őket, csenget és ugyanekkor megjelenik az inas): Menj le és hozz egy kocsi! Azonnal itt legyen.

INAS: Kérem nagyságos ur,

ORVOS: Mit akarsz?

INAS: Andorlaky Magda kisasszony várja a nagyságos urat a rendelőben.

ORVOS: Mehetsz. (A rendelő felé fut és kinyitja az ajtót) Magda! Az istenért, hogy kerül maga ide?

6. JELENET

Az orvos, majd Magda

MAGDA (kljön; lassan, szomoruan beszél): Eljöttem, mert el kellett valakihez mennem, hogy klöntsem a lelkemet, mely tele van szomorúsággal... amely érzem, meg fog ölni.

ORVOS: De Magdal

MAGDA: Azt hittem, ugy gondoltam, hogy maga az én egyetlen, becsületes barátom...

ORVOS: Az vagyok Magda.

MAGDA: Akivel őszintén, blzalmasan lehet beszélni, aki becsületes komolysággal elmondja nekem, hogy mi történt? És ugy történt-e minden, ahogy kellett volna... Az apám, az én jó édes apám, akinek én nagy bánatot okoztam: szó-talan és szomorú. Az anyám, a mindig mosolygó édes anyám sir és betegen is értem busul... Nincs senkim, csak maga. Mondja meg, így kellett-e ennek történnie és ha igen? jól van-e ez így?... És mondja meg, hogy mit tegyek?

ORVOS: Megmondom... Menjen haza Magda és legyen jó, szófogadó.

MAGDA: Igen. Én szót fogadok magának, megteszem, amit tanácsol, ha teljesíti egyetlen kérésemet... Akkor jó leszek... Akkor szépen hazamegyek. Megcsókolom az apám kezét és megcsókolom az édes anyám két könnyes szemét, szomorú fehér arcát. És engedelmes, szófogadó, jó gyermekük leszek mindig... és mindent megteszek... mindent... és elfeledem őt is... őt is... Ha lehet, ha tudom. (sirni kezd.)

ORVOS: Magdal Kicsi Magdal Csillapodjék... és hallgasson rám, az egyetlen, becsületes jó barátjára, aki szeretl magát, sajnálja magát és aki a maga javát akarja... Menjen haza Magda és tegye azt, amit az édes apja, a magáért aggódó, szerető édes anyja kíván... De csillapodjék! és fogadjon nekem szót.

MAGDA (felemeli az arcát): Már nyugodt vagyok... És ez volt az utolsó könnyem, ami ő érte, a boldogságomért hullott. Azt hiszem, már nincs is több könnyem... már üres a lelkem és megfagyott a szívem. Az én szegény, porba gázolt, szerelmes szívem... Én már nem szeretek senkit. Senkit ezen a szomorú, hazug, hideg földön és nem félek semmitől ebben a fekete, keserű, gyászos életben. Csak az anyámat szeretem és az apámat; meg magát, az én egyetlen, igaz barátomat... És most Igerje meg azt, hogy megteszi, amire kérem. Igerje meg!

ORVOS: Hallgatom Magda.

MAGDA: Mentse meg őt! Mentse meg és én áldani fogom, amíg élek és imádkozni fogok, hogy boldog legyen! ...Mentse meg!... az életnek doktor! Csak az életnek és a szegény, szomorú édes anyjának. Én lemondok róla, de mentse meg! Ígérje meg!

ORVOS: Bizzék bennem és bizzék a jó Istenben!

MAGDA: Csak magában bízom. Egyedül magában! Esküdjék meg, hogy megmenti!

ORVOS: Mindent megteszek, amire ember képes lehet: esküszöm Magda. Megmentem, higgyen nekem.

MAGDA: Hiszek ... egyedül magának hiszek.

ORVOS: És most elmegy haza.

MAGDA: Elmegyek haza.

ORVOS: És jó lesz... engedelmes, jó leány, aki nem gondol semmi csacsiságra.

MAGDA: Ne féljen doktor!... Ha az meg nem ölt, más semmi, soha.

ORVOS: Elkísérem?

MAGDA: De dolga van.

ORVOS: Nincs ennél kellemesebb.

7. JELENET

Előbbiek, Inas

INAS (jelenti): Pethő György képviselő ur kéri nagyságot, méltóztassék elfogadni.

MAGDA (gyengén felsikolt)

ORVOS (hirtelen): Mondd meg a képviselő urnak, hogy végtelenül sajnálom, de nem érek rá.

INAS: Igenis nagyságos uram. (Menni akar.)

ORVOS (Magdához): Mehetünk, Magda.

MAGDA (egy pillanatig gondolkodik, majd hirtelen elhatározással az inas után szól): Megálljon!

ORVOS: Az Istenért, mit akar tenni? Nem engedhetem, hogy most találkozzanak. Menjünk, Magda!

MAGDA: Látni akarom és beszélni akarok vele.

ORVOS: Hát elfeledte, mit ígért?

MAGDA (inához): Mondja a képviselő urnak, hogy a doktor ur kéri.

INAS (egy helyben áll, az orvosra néz és várja a parancsát).

MAGDA: Legyen nyugodt, barátom. Ugy viselem magam, ahogy egy okos, jól nevelt leánynak viselkednie illik.

ORVOS (az Inashoz): Bocsásd bel (Magdához) Ahogy egy okos, higgadt, uri leányhoz illik.

8. JELENET

EIÖBBIEK Inas nélkül és Pethő

PETHŐ (belép, teljesen nyugodtan): Bocsáss meg, kérek, hogy zavarlak, de amiért jöttem... (Észreveszi Magdát, aki oldalt állt) Hogyan? Ön...

MAGDA (erőltetett nyugodtsággal): Én vagyok, képviselő ur! Remélem, egy cseppet se feszélyezi önt a jelenlétem, hisz úgy tudom, közös barát nál vagyunk és jó barátok vagyunk.

PETHŐ: Mégis... azt hiszem, hogy az, amiért ide kellett jönnöm...

MAGDA: Nekem kellemetlen lesz? Nemde ezt akarta mondani? Legyen nyugodt, képviselő ur, nekem már semmi se kellemetlen, amit ön mond...

ORVOS: De Magda!...

MAGDA: És nincs az a dolog, amin én csodálkoznék, ami nekem fájna s amit én el ne bírnék — ha ön mondja.

PETHŐ: Kisasszony! Én tisztetem az ön fájdalmát, de...

MAGDA: Nem azért jött ide, hogy ebben gyönyörköd-jék. Tudom. Ön kiméletes is tud lenni, miután előbb bebizonyította, hogy kegyetlen is tud lenni.

PETHŐ (az orvoshoz intézve a szavait): Eljöttem hozzád, hogy megkérjelek egy szívességre, mellyel nem magamnak, de másnak óhajtok szolgálatot tenni.

ORVOS (félrehúzódva áll): Parancsolj velem.

MAGDA: De ön egészen új oldaláról mutatja be magát!

ORVOS: Magda!

MAGDA: Ön nagylelkű, kiméletes, csaknem nemes, képviselő ur.

PETHŐ (megint az orvoshoz szól): Szolgálatot akartam tenni egy szomorú özvegy asszonynak és egy akaratlanul megbántott embernek.

ORVOS: Kenesseyről beszélsz?

PETHŐ: Róla akartam, de azt hiszem...

MAGDA (aki attól fél, hogy Pethő elmegy és nem mondja el, amiért idejött): Oh, akkor egészen bátran beszélhet. És higgye meg, bármit hallanék is, nyugodt leszek. Erről biztosítom... Annak a kis epizódnak már vége van. Bátran

beszélhet. Én nyugodt vagyok, sőt ha kívánja, én oda se figyelek. (Leül és kezébe vesz egy könyvet.)

PETHŐ (egy pillanatra hallgat és kérdőleg néz az orvosra, aki olyan mozdulatot tesz, mint aki nem akar tanácsot adni: beszéljen-e vagy hallgasson): Azért kerestelek fel, mert értésedre akartam adni, hogy ebben a pillanatban jöttem a kaszinóból és Kenesseyt még ott hagytam.

MAGDA (egy pillanatra Pethőre néz, de tovább olvas).

ORVOS: Semmi különöset se találok abban, amit mondtál.

PETHŐ: Kártyázik és iszik.

ORVOS: Ugyan?

MAGDA (erősen figyel, de mikor az orvos lopva ránéz, lekapja a fejét).

PETHŐ: Tegnap este óta.

ORVOS: Mi csoda? Tegnap este óta kártyázik és iszik?

PETHŐ: És ez így megy tíz nap óta.

ORVOS: De hisz ez örület. Ez valóságos öngyilkosság!

PETHŐ: Azért jöttem, hogy szólj neki, talán hallgat reád. Kérd meg. Parancsolj neki, mert azzal, amit tesz, szomorúságot okoz az anyjának...

MAGDA (már eddig is alig tudta magát visszatartani. Most egyszerre kitör belőle a visszafojtott szenvedély, mely-mind hevesebb és erősebb lesz): Es megöli magát, mert meg akarja ölni magát. Tudtam. Vártam és félttem ettől. (Feláll.)

ORVOS: Kérem, Magda.

MAGDA: De hát miért érdekli ez magát? Mit törődik maga azzal, hogy Kenessey Béla mit tesz és minő módját választotta ki az öngyilkosságnak? És mit törődik azzal, ha el is pusztul az az ember? Mert elpusztítja magát, az bizonyos és magával viszi az anyját is! Érti! Az anyját is!

PETHŐ: Kisasszony!

MAGDA: Mit érdekli ez magát? Talán nem tud aludni? Vagy nem izlik vacsora után a pezsgő, a cigány-nóta? Szólt talán valaki? Szemrehányással illették?... Vagy talán a lelkismeret bántja, mert érzi, hogy bűnös, hogy mindennek maga az oka, ami történt és történni fog s mert belekergette azt az embert ebbe az életbel. Hát belekergette. Mit akar most? Így akarta — így történt.

PETHŐ: Azt hittem...

MAGDA: Tudom... A baráti kötelesség, (folyton fokozódó gunnyal) a szenvedély... a szerelem!... Hát rendben van. Mit törődik a többivel?

PETHŐ: Kérem, Magda...

MAGDA: Nincs joga kérni. Azt mondta, viseli a felelősséget. Hát viselje. Azt mondta, kötelessége beszélni: Hát

beszért. Megtett mindent... mindent, hogy két szerelmes lény boldogságát tönkre tegye és két szegény asszony nyugalmaát megrabolja... Megtette... Célt ért...

PETHŐ: Kérem... Könyörgöm... Mit akar tőlem?

MAGDA: Én? Semmit. Én soha se akartam még semmit. Én csak boldog akartam lenni és meg akartam menteni egy embert s mikor már ez félig sikerült, mikor azt hittem, hogy győztem a természet felett, győztem a végzetten, akkor jön maga, odaáll eléem, megfogja a kezemet, belekacag a szemembe és felrugja azt az oltárt, melyet én felépítettem a fiatal erőmmel, a véremmel, a lelkemmel és a szerelmemmel.

PETHŐ (elveszti eddigi higgadtságát): Jogom és kötelességem volt azt tenni, amit tettem.

MAGDA: Joga? (Kacag) Kötelessége? (Ujból) Magának? Ki adta ezt a jogot, amelyhez ő, az orvos, se mert nyúlni, mert nem volt meggyőződve arról, amit maga igaznak vélt, mert ő nemes volt, jó és becsületes. Érti, Pethő György?!

ORVOS (félrevonulva áll): Magda... én kérem...

MAGDA (oda se figyel): És mire használta maga ezt a becsületlenül szerzett jogot? Mire? Arra, hogy engem boldoggá tegyen? Nem. Aláaknázott egy nyíló virággal körükerített csöpp szigetet, amelyen két naiv, szerelmes, boldog lélek egy kis kunyhót, egy kis meleg, puha fészket akart rakni. Hát felrobbant az akna! És maga alá temette azt, akit maga gyűlölt, mert az engem szeretett, de maga alá temette azt is, akit maga szeretett, de aki magát gyűlölte. Érz-e, Pethő György, a büntető kéz igazságát? Hát mit akar még többet? Vagy nem ezt akarta? Megkorbácsolta lelkemet, összetörte a boldogságomat és most idejött, hogy gyönyörködjek a könnyeimben, a szenvedéseimben? Ezért jött? Tudom. Hát nem fogja látni a könnyeimet és nem kacag a bánatomon. És nem lát mást, mint a felemelt büszke fejemet és a könnytelen, szikrázó szememet. És ez a felemelt büszke fej, ez a szikrázó szem, a piros szám, az arcom tűzrózsája, a két karom, a testem, a lelkem, minden az övé lesz! Az övé; de magát gyűlölöm, utálok és megvetem, Pethő György!!

(Kis csend, mely alatt a két férfi lehajtott fejjel áll, Magda pedig haragos szemmel nézi Pethőt.)

MAGDA: Nincs több mondanivalóm. (Figyelemztetőleg) Kérem, doktor!

ORVOS (nem mozdul, mint aki érzi, hogy erre a kltörésre válasz következik.)

PETHŐ (az utolsó mondatokat teljesen némán hallgatta végig): Megértettem, kisasszony! Ön engem idegen helyen, egy jó barátom előtt olyan váddal illetett, amelyre nekem felelnem kell s amely, ha igaz volna, nekem nem lenne helyem a becsületes emberek sorában.

MAGDA (az orvosra néz és csaknem parancsolólag mondja): Kérem, doktor! Kisérjen el!

ORVOS: Mehetünk, Magda. (Indulni akar.)

PETHŐ (erélyesen): Kötelességeddé teszem, hogy itt maradj! (Majdnem nyersen) És ön is itt marad, kisasszony!... Én végig hallgattam önt, harag, ellenvetés és egyetlen menetető szó nélkül, mikor ön belegázolt a becsületembe és az arcomba vágta, hogy becsületesen vagyok. Végig hallgattam, mert én férfi vagyok, akinek mindent el kell tűrni, ön pedig gyenge nő, akinek minden szabad. De a legkevesebb, amit ilyen váddal szemben öntől elvárhatok, hogy most hallgasson végig ön is.

MAGDA: De nem akarom végig hallgatni! (Az orvoshoz) Menjünk, doktor!

PETHŐ (tisztára elveszti a józanságát): Nem megy! És maga is itt marad! Itt maradtok mind a ketten és végighallgatjátok azt, amit mondani akarok. (Hirtelen ellágyul, szinte könyörög) Magda...

MAGDA: Megtiltom, hogy a nevemet említse! Én nem ismerem önt többé!

PETHŐ: Tudomásul veszem. És tudomásul veszem azt is, hogy nem akar meghallgatni. (Lassan kezdte, de mindig hevesebb lesz) Hogy nem mer meghallgatni, mert fél attól, hogy az igazságot kell hallania. Fél attól, hogy megfélelvezve minden hamis és ostoba udvarlaskodásról, kiméletről és gyengédségről, a szemébe mondom, hogy a bűnös nem én vagyok, aki felemeltem tiltó szavamat...

MAGDA (fokozódó izgalommal és látható félelemmel egészen sápadtan hallgatta): Hanem?...

PETHŐ: Hanem ön! Ön, aki felébresztette, szitotta és lánggra lobbantotta azt a tüzet, amely bűnös volt a születésénél és gyilkos lesz az elmúlásánál, mert megöli azt, akit maga szeretett!

ORVOS (felháborodva): De te örült vagy!

PETHŐ: Hát az vagyok! Ki tiltja meg egy örültnek, akit a kigunyolt szerelme és a megtépázott becsülete tett azzá, hogy ne azt mondja, ami a megbomlott, lázas agyába beleette magát és rögeszméjévé vált...! Hát tiltsd meg!... Tiltsd meg! És én mégis ki mondom a végzetszerűen bekövetkező durva, sötét, halálos igazságot: Andorlaky Magda

megöli Kenessey Bélát. Megöli a piros szájának a tűzcsókjával, a fehér karjának a meleg ölelésével, a szerelmével és a forró szenvedélyes szívével... Megöli és utána pusztul maga is.

ORVOS (egészen kikel magából): Ahi Nyomorult! (Rá akar rohanni.)

MAGDA (halotthalványnan, de mozdulatlanul állt eddig, most az orvos és Pethő közé ugrik és megfogja az orvos felemelt kezét): Megálljon!... Itt csak nekem van szavam... Képviselő ur! Megértettem, amit mondott és azt is, amit ördögien ravasz számtással elhallgatott, de sejtetett velem... Az anyámon kívül még senki a világon azt nem hallotta, amit most magának mondok: Én szeretem Kenessey Bélát!

ORVOS (kérőleg): Magda!

MAGDA: Szeretem a lelkem egész hevével, a szívem minden dobbanásával. Reá gondolok reggel, ha felébredek és este, ha lefekszem. Jobban szeretem, mint a könnyes szemű, szomoru édesanyámat, aklért képes vagyok minden percben a halálba menni. Ennél is jobban szeretem. Mégis, egy negyedórával ezelőtt, azt mondtam ezen a helyen, hogy lemondok róla és sohasem leszek a felesége. Ezt mondtam és ezt meg is akartam tartani... És most, a hitemre, a boldogságomra esküszöm, hogy nem tartom meg, hogy az övé leszek... Ha tulajdon testemmel, a lelkemmel, az életemmel kellene is megváltani a haláltól, amelyet maga megjósolt, akkor is megteszem. Gondolkodás, fontolgtatás és félelem nélkül... Az övé leszek! Kimondtam és megtartom. És most mehetünk, doktor! (Gyorsan megindul az ajtó felé és az orvos anélkül, hogy az előtte álló Pethőre egy tekintetet is vetne, nyomon követi.)

PETHŐ (néhány pillanatig némán áll, majd bejön az inas és a nyitva hagyott ajtónál feszesen, szótlánul megáll. Amint észreveszi, az előbb még sápadt arcu, kissé megtört alak hirtelen kiegyenesedik, az arca lángba borul; a hangjában féktelen düh van): Mit akarsz?

INAS (nyugodtan néz a szemébe és szótlánul áll a nyitva hagyott ajtó mellett).

PETHŐ (egy lépést tesz az inas felé, majd hirtelen megáll, aztán lehajtott fejjel ugyanazon az ajtón, mint az orvos, kimegy. Az inas szintén.)

9. JELENET

Kenessey egyedül

KENESSEY (mikor bejön, a mámoros emberek gondtalanságával fűtyörész. Az arcán, mely ijesztően sápadt, erőszakos, gunyos, kötekedő kifejezés van; az arca lángol, a szeme szokatlan erős fényben ég. Klissé tántorog, de ha áll, a felső testét a mámoros ember merevségével tartja s a lábait szétveti. A kezével sajátságos és eseten mozdulatokat végez. Állandóan maga elé néz, a fejét néha hirtelen felkapja, minden két-három lépés után megáll, majd leül egy fotel támlájára, úgy, hogy az egyik lába a földet éri, most hirtelen elhallgat, valamin gondolkodik, azután feláll. Cigaretára gyujt. Köhög): Ne ugass!... (A kezével olyan mozdulatot tesz, mint aki azt akarja jelezni, hogy úgy se fél) Ugyis hiába!... Én úgy se félek tőled... Semmitől se félek, mert erős vagyok és ha meg nem fojtalak, azt is csak azért teszem, mert játszom veled. De ha meg akarsz harapni, felruglak és ráállok a nyakadra... És a kezemet, ezt az izmos karomat, beledugom a torkodba... és kitépem a szivedet... Vagy ne bántsalak?... Hát neked is fáj a szived? Hát ne ugass! (Csend van. Cigaretázik, majd csenget) ...Fáradt vagyok... de aludni még se tudok... soha se tudok aludni.

10. JELENET

Kenessey, Inas

INAS (bejön és megáll az ajtóban).

KENESSEY: Mit akarsz?

INAS: Csengetni méltóztatott. (Jóakarattal figyelmezteti) Ha talán a nagyságos ur le akarna feküdni...

KENESSEY: Nem... Valami mást akarok... Ferenc! Te jó fiu vagy és becsületes ember vagy... Kár, hogy nem születted urnak, Ferenc. Ha most te ur volnál, elvinnélek oda, ahol a ragyogószemű és fehérkaru lányok táncolnak és énekelnek... A meztelenkaru, fedetlen vállu, kacagó lányok közé vinnélek el, akik szeretik a muzsikáló sárga aranyat, aminek olyan a hangja, mint a cimbalomszó... És szeretik a gyöngyöző, édes pezsgőt, amitől az ember vére meggyul és égő rózsákat lát a jégvirágos ablakon... És a piros szájukkal kiszívják a véredet, de amig szívják, mosolyog az ajkuk és kacag a szemük... És mosolyognál

te is, mikor a piros meleg véredet kiszívnák... Hogy te csak szolgál vagy? Mindenki szolgál, Ferenc, ezen a földön és mindenkinek parancsol valaki. Csak nekem nem!... Nekem nem parancsol senki és ha én akarom, elviszlek téged oda... Elviszlek... Vagy neked szeretőd van? Hát rugd fel! Rugd fel, Ferenc, ugysis megcsal!... Mindenki megcsal, de a legjobban a szeretőd, meg a jóbarátod! Csak a pezsgő mond igazat... Hozz ide egy üveg pezsgőt, Ferenc! És két poharat hozz ide! Aztán ülj ide mellém és mondd el nekem, hogy milyen a szeretőd, aki megcsalt! Hát menj!... Menj, Ferenc! Parancsolom!

INAS (végre engedelmeskedik és kimegy).

KENESSEY: Megiszom egy pohár pezsgőt, talán kétőt is, aztán majd lefekszem... De aludni se érdemes. Ferenc!

INAS (egy üveg pezsgőt hoz és két poharat és leteszi az asztalra).

KENESSEY: Gyere ide! Még közelebb! Ülj le! Tölts! ...Magadnak is tölts! Igyál!... Vagy megállj!... Mikor az ember iszik, igyék valakinek az egészségére... akit legjobban szeret. Igyál a szeretőd egészségére (fenéig kiissza, az inas csak pár cseppet) A kisujjadig idd ki, Ferenc! És ha kiittad, akkor vágd a falhoz az üres poharat! (Már előbb töltött, most újból iszik és a poharat hozzácsapja a falhoz) Így nil Hozz egy másik poharat!... Tízet hoz!... Hozd ide mind, ami van!... Vagy ne hozz, Ferenc, (lemondólag) nem iszom többet! (Keserűen) Többet sohasem iszom. (Lehajtja a fejét. Csend van, mely alatt az inas lassan hátrálva kimegy.) Ferenc!... Hallod-e, Ferenc!... Hát te is itt hagytál? (Tölt) Mégis urnak születted, Ferenc. (Iszik) Lásd, ez jó volt. Most úgy érzem magamat, mintha apró piros kis lángok csiklandoznák a szívemet... És ha így be vagyok egy kissé csipve, látom, hogy mindenki bolland, aki nem iszik... Mert akinek bánata van, az igyék és ha ivott, akkor nem érzi a bánatot és nem érez semmit... Az nem szenved, azt nem bántják, az pihen... Mert élni józanul úgy sem érdemes. Az élet utálatos, az emberek komiszak, az asszonyok csálnak, a lányok hazudnak... Mindenki hazudik! Csak a bor nem. (Lassan kivesszi revolverét a zsebéből, leteszi maga elé az asztalra és rövid ideig nézi) És talán te se hazudsz. (Sóhajt. Aztán lehajtja a fejét és lassan ráborul az asztalra. Rövid szünet.)

11. JELENET

Kenessey, Orvos

ORVOS (óvatosan jön be a rendelő felől és az ajtót nyitva hagyja, majd amikor észreveszi Kenesseyt, megdöbben, aztán visszamegy és beteszi az ajtót. Lassan előre jön, hallgatózik és megkönnyebülve mondja): Béla! Te sírsz?... Béla! (A vállára teszi a kezét.)

KENESSEY (felemeli a fejét): Nem... Már elmúlt... Elmulik lassan minden. (Óvatosan a zsebébe teszi a fegyvert) Talán a szenvedés is...

ORVOS: Hát sohase lesz már vége?

KENESSEY: Hagyjuk ezt!... Nem így akartam — így történt.

ORVOS: De térj eszedre! Mi lesz ennek az életnek a vége? El akarod magadat pusztítani?

KENESSEY: Megyek az utamon tovább... Nem tart már sokáig.

ORVOS: Örült vagy és nem tudod, mit beszélsz! Megölöd magad!

KENESSEY (ridegen): Hát megölöm magam. Befejezeni, amit ti elkezdtetek ezelőtt két évvel.

ORVOS: Ostobaságot beszélsz és igazságtalan vagy.

KENESSEY: Nem. Az igazságot mondom... Emlékszel-e még Terkára? Arra a fiatal, bájos, mosolygó arcú kis leányra, aki jó volt, nemes volt és tiszta, mint a havas tóba került hegyi kristály... Emlékszel-e még az én Terkámra, aki az örökös kacagásával, a soha nem szűnő jókedvével maga volt a viruló tavasz, a napsugaras élet, az erőből és szerelemtől mámoros, diadalmas ifjuság? Emlékezz rá, doktor!

ORVOS (szótlanul lehajtott fejjel áll Kenesseyvel szemben).

KENESSEY (rövid szünet után): Mikor megtudtátok, hogy szeretjük egymást, akkor kisütöttétek, hogy ez a szerelem árt nekem. Én ostoba voltam, hiszékeny, tehetetlen, gyenge, hitvány és becstelen, mert engedtem az erőszaknak és elhagytam őt... Most már bevállhatom neked, hogy sok álmatlan, lázas éjszaka volt a tanuja a patakozó könnyeimnek, amiket ő érte hullattam. (Sóhajt) Később megnyugodtam és lassankint feledni kezdtem... mert volt valaki, aki akaratlanul, öntudatlanul elfeledtette. Az apró, kis lánggal égő, kellemes meleget árasztó tüzet, felemésztette egy hatalmas, örök lánggal lobogó szent tűz, mely itt támadt a szívemben és ott ég a lelkében annak a lánynak, akiért kész vagyok meghalni minden órán... És most te megint idejössz eléem,

Hát mondd meg, minek állsz megint az utamba? Ki vagy te!?... (Gunnyal) Ember vagy, gyenge, gyatra ember, aki nem tudsz megállítani rohanó utjában egy rossz gebét, hát ne akard megfékezni a halál száguldó paripáját... Szalma-báb vagy! Kóccal kitömött bábu vagy! Még mozogsz, beszélsz, de cselekedni nem tudsz! És senki sincs, aki tudna! Csak hazudjátok, hogy tudtok, annak, aki gyengébb, mint ti vagytok! (Kihívóan) Én élni akartam, boldog akartam lenni. Tedd, hogy az legyek! Nem tudod... Odaadtam a lelkemet egy lánynak, most meghalok érte. Ez az egész. Vagy adjátok oda azt a lányt, akkor megmentettetek!

ORVOS: A tied lesz. De nem most. Ez könnyelműség, lelketlenség volna! Emeld föl a fejed! Légy férfi, küzdj, türr, szenvedj, ha kell, de maradi becsületes és ne kívánj lehetlent! Csak azért feláldozni két család nyugalma, hogy te egy hónapig, egy évig boldog légy, s aztán boldogtalanná tedd azt, akit szeretsz: ez nem férfias, nem becsületes dolog, de becstelenség lenni! Én ettől meg akarlak óvni és megóvni!

KENESSEY: Adjátok oda Magdát!

ORVOS: Nem engedem, hogy odaadják! Nem engedem! Megtiltom!

KENESSEY: Te nem engeded? Te tiltod meg? Hát ki vagy te? Senki! De ha a pokol minden ördöge te magad volnál is, én akkor is a magamévá teszem őt! A magamévá! Szembeszállok veled, aki ellenem vagy és mindnyájatokkal, akik összeesküdtetek ellenem, hogy megöljétek!

ORVOS: Örült vagy!

KENESSEY: Az életemet, a boldogságomat akarom!

ORVOS (nyomatékkal): Egy célért küzdünk, de két uton haladunk. Téged a szenvedély, az ideig-óráig tartó gyönyör vezet, én az ész szavára hallgatok. (Köngyörögve) Béla! Hagyd itt ezt a várost!

KENESSEY: Soha!

ORVOS: Csak rövid időre... Néhány hónapra és ha visszajössz megerősödvé...

KENESSEY: Nem megyek! Miért akarjátok, hogy elmenjek innét? Miért akarjátok elrabolni tőlem azt, aki az élet nekem... Azt mondjátok, beteg vagyok. Hát az vagyok! Halálos beteg... Hát siettetem a cammogó halált.

ORVOS (nagyon gyorsan beszél): Hallgass rám! Fogadj szót nekem, aki bebizonyítottam, hogy melletted vagyok és veled érzek. Bebizonyítottam, hogy több vagyok a barátnál is, aki képes voltam érted ellenkezésbe jönni a meggyőződéssel (alig hallhatóan) a tisztességgel is, mikor csupa ki-

méletből, gyengédségből talán a valót titkoltam, abban a reményben, hogy uralkodva a szenvedélyeden, minden erőddel azon leszel, hogy valóra váltod a nem jogtalan reményeimet és győzedelmeskedsz a természetén. (Haraggal) Nem vagy tisztességes ember! Esküvel, öngyilkossággal való fenyegetéssel kényszerítettél arra, hogy hallgassak és esküvel fogadtad, hogy csak azt teszed, amit én tanácsolok. Megszegtéd az esküdet és most kényszeríteni akarsz, hogy továbbra is hallgassak, hogy bűnös célod elérésében segídeként nyujtsak ahhoz, hogy a biztos pusztulásba vigy magaddal egy fiatal viruló életet... Nem engedem meg! Megtiltom! (Könyörögve) Mert meg akarlak menteni az életnek.

KENESSEY (elszántsággal): Nincs rá szükségem! Ez az élet az enyém és én ezzel az élettel, melyet sohase kértem, mely nekem csak szenvedést és örökös fájdalmat okozott, azt teszek, amit akarok! És ez az élet nekem nem kell, ha olyan nem lehet, aminőnek én akarom. Mindenki vigad, mulat, él, szórakozik, családot alapít és boldog, nekem semmi sem szabad? Hát hagyjatok legalább meghalni! (Gyors mozdulattal kirántja a revolverét.)

ORVOS (melléje ugrik és megragadja a kezét): Béla!

KENESSEY (ki akarja szabadítani a karját): Engedj! Engedj, ha mondom!

ORVOS (hosszas küzdelem után kivesszi Kenessey kezéből a fegyvert): Szégyeld magad!

KENESSEY (lassan lehajtja a fejét és beleroskad egy fotelba).

ORVOS (haraggal, melyből azonban kiérzik a fájdalom): Gyáva!

NEGYEDIK FELVONÁS

Kenessey kertre nyíló szobája. Az egyik ablak előtt íróasztal van, előtte karosszék. A jobb sarokban asztal, mellette kanapé és két fotel. A kandallóba be van fűtve. Este 6 óra.

1. JELENET

Kenessey, Inas

KENESSEY (az íróasztal előtt ül. Összetépett leveleket, arcképeket, apró emléktárgyakat adogat az Inasnak): Az anyám nem volt itt lenn délután?

INAS: A kisasszonnyal együtt még ebéd után a pusztára mentek, hogy egyet-mást behozzanak, ami az utra szükséges.

KENESSEY: Senki se keresett?

INAS: Egy hölgy volt itt, közvetlen azután, hogy le tetszett feküdni.

KENESSEY: És mit akart? Nem kérdezted?

INAS: Beszélni akart a nagyságos urral.

KENESSEY: Mit mondtál neki?

INAS: Hogy a nagyságos ur most alszik, de különben se fogad senkit, minthogy holnap elutazik.

KENESSEY: Legalább megkérdezted a nevét?

INAS (az egész jelenet alatt a kandalló előtt guggolt és egymás után dobálta a tűzbe az átadott tárgyakat. Most felemelkedik és kezében tartja a legutoljára átvett arcképet): Kérem, nagyságos ur!

KENESSEY (fel se tekint): Mi az?

INAS: Azt hiszem épen ez volt az a hölgy, akit kereste a nagyságos urat.

KENESSEY: Ugyan! Hadd látom azt a képet!

INAS (odaviszi).

KENESSEY (hosszan nézi, majd a hátlapon lévő írást olvassa): Ezerkilencszázkilenc, november harminc, Terka... Hát csakugyan ez lett volna, Ferenc? Nem tévedsz?

INAS (egy kis tünődés után): Lehet. Az bizonyos, hogy nagyon hasonlított hozzá. (Künn csengetnek.)

KENESSEY: Csengettek... Biztosan a doktor. Bocsásd bel (Inas el.)

2. JELENET

Kenessey, majd Terka

KENESSEY (rövid ideig egyedül van. A kihuzott fiókokat betolja. Kint kopognak): Lehet!

TERKA (a félig kinyitott ajtón benéz): Szabad?

KENESSEY (örömmel): Terka! (Feláll és eléje megy) Hát csakugyan te vagy?

TERKA (bejön): Én vagyok, Béla. Ugy-e, nem haragszol, hogy eljöttem hozzád?

KENESSEY: Dehogy haragszom, dehogy! Köszönöm neked, hogy gondoltál reám és eljöttél hozzám. De ülj le, Terka, tedd le a kabátodat, a kalapodat és mondd el, hogyan találtál rám és hogyan jutottam az eszedbe?

TERKA (kissé fájdalmasan): Oh! Ha nálunk nőknél is olyan könnyen mienne a feledés, mint nálatok férfiaknál a szerelem, akkor sohase gyönyörködhetnétek a megalázott nő könnyeiben... Hidd meg, nagyon sokat gondoltam rád és nagyon régóta készülök hozzád, de azt hittem, haragudni fogsz, talán neheztejnl fog olyan valaki, akiért elhagytál egy utolsó istenhezód, egy utolsó bucsucsók nélkül.

KENESSEY (elmélázva): Rosszul bántam veled, Terka, bocsáss meg érte!

TERKA: Minthogy sohase haragudtam reád, nincs mit megbocsátanom. Igaz, egy kissé fájt a szívem, egy pár nap sirtam is utánad, de aztán lassan beletörődtem a változhatatlanba. Meg kellett barátkoznom azzal a sorssal, amely a mi osztályrészünk: gyönyörűséget szerezni azoknak, akiket megszerettünk és panasz nélkül visszavonulni, ha meguntak bennünket.

KENESSEY: De, Terka! Hogy beszélhetsz így?

TERKA (nagyon fájdalmasan): Csak az igazságot mondom, amelyet ti is tudtok és amelyet csupa kíméletből elhallgattok.

KENESSEY (rövid gondolkodás után): És sohase gondoltál arra, hogy esetleg súlyos okok kényszerítették arra, hogy szakítsak azzal az életmóddal, amely nekem hosszú idők óta egyedül szerzett gyönyörűséget.

TERKA: Nem, Béla, aminthogy sohasem kérdeztem tőled, hogy szeretsz-e és ha igen, mit szeretsz bennem? úgy bírálat nélkül kellett belenyugodnom abba, hogy magamra hagytál. Lásd, ma már bevallhatom neked, hogy nagyon szerettelek. Szerettem a lelked szomorúságát, az örökös bánatodat, amely ott ült a te sápadt, szomoru arcodon. Tudtam, hogy valami bajod van.

KENESSEY (fürkészőleg): Bajom? Nekem?

TERKA: Igen. Éreztem, hogy valami nagy, mélyen titkolt lelki bánat az, amely hozzám kergetett, mert szükségem volt a vigasztalásra. Feledni akartál valamit, talán valakit és én igyekeztem veled feledtetni azt, mert szerettelek. Nem sikerült. A sápadt arcod ma is szomoru és a lelked bánata ma is él, talán erősebben, mint valaha.

KENESSEY (nagyon szomorúan): Hagyjuk ezt, Terka!

TERKA: Nem panaszkodni jöttem hozzád, hanem mert látni akartalak és el akarok tőled búcsuzni...

KENESSEY (kissé megütközve, nagy szüneteket tartva beszél): El akarsz tőlem búcsuzni?... de miért és hogy jutott eszedbe, hogy így egyszerre lejöjj, csak azért, hogy elbúcsúzz tőlem? (Merően ránéz) Tehát mégis beszéltek rólam?... Mégis érdeklődtél irántam?...

TERKA: Nem. Senkivel se beszéltem rólad. És valóban nem értem, mire célzasz és mi az ami annyira nyugtalanít?

KENESSEY: Nem, egyáltalában nem vagyok nyugtalan... de mégis szeretném tudni, miért akarsz tőlem elbúcsuzni?

TERKA (kis szünet után): Mert azt hiszem, nagyon sokáig, talán sohase foglak többé látni... mert én...

KENESSEY (ideges vadsággal): De miért ne látnál engem többé?... Terka! Ki beszélt rólam? Szólj! Mit mondtak rólam neked? Kérlek, könyörgöm... Parancsolom, hogy megmondj!

TERKA (kissé ijedten): De soha semmit sem beszéltem rólad. Érts meg és higgy nekem. El akarok tőled búcsuzni, mert... én elutazom és azt hittem, az a néhány hét, amelyet a társaságomban töltöttél, feljogosít engem erre a búcsúzásra, de ha te...

KENESSEY (még mindig a saját gondolataival van el-

foglalva): Tehát elutazol?... És hová?... Miért utazol el?... És miből gondolod, hogy sohase látjuk egymást?... Erre feleli nekem, Terka!... Kérlek, felelj nekem ezzel!

TERKA (hallgat).

KENESSEY: Miért nem szólsz?

TERKA: Mert nem tudom, mit kell mondanom és nem tudom, miként magyarázzam meg jöveletem célját, ha így meg nem érted. Én elutazom. Külföldre megyek és úgy lehet, sohase jövök többé ide vissza; egy hetem van még, talán ennél is rövidebb idő, talán csak pár nap. És én azt hittem, hogy ezt a pár napot veled tölthetem el, ezért jöttem hozzád. (Nagyon fájdalmasan) Tul merész voltam, belátom és olyan dolgokban reménykedtem, amelyekhez úgy látszik nincs jogom; bocsáss meg érte. (Fel akar állni.)

KENESSEY (néhány pillanat óta már Terka mellett áll és láthatóan megnyugszik, majd ellágyul. Gyengén végigsimítja Terka kezét, az arcát és a haját): Maradj, Terka és ne haragudj reám, ha megbántottalak. (Köhög.)

TERKA (lisedten néz rá).

KENESSEY: Nagyon rosszul bántam veled, tudom és sajnós reményem sincs arra, hogy jóvá tehetném a hibámat,

TERKA (könyörögve): Engedd, hogy itt maradjak nálad és már jóvá tetted azt. Engedd, hogy ezt a pár napot itt töltssem el melletted. Ugy-e nem kergetsz el? Szeretlek. Mondd, hogy szeretsz.

KENESSEY (szomorúan lehajtja a fejét és nem szól).

TERKA: Miért nem szólsz, Béla?

KENESSEY: Későn jöttél, Terka.

TERKA: Későn? Miért? Flatal vagy! Szép vagyok! Szeretlek, szeress!

KENESSEY: Nem lehet, Terka.

TERKA: Nem lehet?

KENESSEY (kevés szenvedéllyel, amelyből azonban fájdalom érzik ki): Nem, pedig az életemet, a lelkem tulvilágl üdvösségét adnám oda, ha még egyszer visszahozhatnám ezt az időt, csak egy hétre... csak egy napra, Terka!

TERKA: A tied vagyok! Szeress!

KENESSEY: Nem szabad, fiam.

TERKA (nagyon szomorúan): Értelek, Béla.

KENESSEY: Nem. Nem értesz, Terka és... én nem tudom... nem bírom neked... megmagyarázni... Én ... nem vagyok többé szabad...

TERKA (hosszan néz Kenesseyre, majd gyengén felsikolt): Te vőlegény vagy!

KENESSEY (elfordul, de nem szól).

TERKA: Szólj, Béla!

KENESSEY (hosszabb tépelődés után): Igen, az vagyok,

TERKA: De te nem vagy boldog, te nem szereted őt.

KENESSEY (sóhajt): Nem... nem szeretem, Terka!... Volt idő, hogy féltem tőle és reszketett a lelkem, ha rá-gondoltam, ha csak a nevét hallottam is. Borzadtam tőle és átkoztam, aki beszélt róla. Szabadulni igyekeztem... menekülni próbáltam, minden hiába. Most már belenyugodtam a változhatatlanba. Az övé leszek, Terka, mert ragaszkodik hozzám jobban, mint én az életemhez.

TERKA (iszonyodva): Hagyd ott, mert megöl!

KENESSEY: Meg. Megöl, Terka!

TERKA: Üzd el, mert szeretlek! Szeress! A tied vagyok! (Hosszan öleli és meg akarja csókolni.)

KENESSEY (gyengén eltolja magától): Nem szabad, Terka.

TERKA: Béla!

KENESSEY: Menj Terka! Hagyj el engem!

TERKA: Nem. Csókolj meg!... Miért nem akarsz meg-csókolni? Csak egyszer Béla! Egyetlen egyszer!

KENESSEY: Nem lehet fiam!

TERKA (vadul): Akarom! (átfogja a fejét)

KENESSEY (egy kis küzdelem után, megcsókolja a homlokát)

TERKA (mintha esztét veszítette volna): Nem ott. A számat csókold meg!

KENESSEY (megcsókolja a két szemét, az arcát)

TERKA: A számat csókold meg... Ugy, ahogy te szoktad!

KENESSEY (már alig tud uralkodni magán) Nem. Engedj!

TERKA: Add ide a szádat!... Akarom!... Meg akarom csókolni a te édes, szomorú szádat (hirtelen magához rántja és hosszasan megcsókolja a száját)

KENESSEY (ellöki magától): Eredj! Menj tőlem!

TERKA (egy pillanatig merően nézi, aztán hirtelen leborul az asztalra és sirni kezd)

KENESSEY: Terka! Kicsi fiam! Édes kis fiam térj magadhoz! Ne sirj!... Nézz rám!... Hiszen én szeretlek!... Ide nézz a két szemembe! Hallod! Terka!... Emeld fel a fejedet és mosolyogj egy kissé!... Hát sirni jöttél ide? Ezért jöttél ide a te kis pajtásodhoz?... Na, ne sirj! Töröld meg szépen a szemedet és pihend ki magadat... No, gyere! Fogadj szót nekem... Ulj le szépen és beszélgezzünk okosan...

TERKA: Nem tudok okosan beszélni.

KENESSEY: Figyelj rám Terka!

TERKA: Nem, nem akarok odafigyelni... El akarsz külden, tudom.

KENESSEY: Még maradhatsz egy kissé... de aztán el kell menned fiam. Lásd, nekem dolgom van (köhög) Én holnap elutazom.

TERKA: Elutazol?... Tehát már holnap...

KENESSEY: Nem. Még nem...

TERKA: És soha se látlak többé.

KENESSEY: Talán. De írni fogok neked. Minden nap írok neked.

TERKA: És mikor jössz meg?

KENESSEY: Hogy mikor jövök meg?... Igen. Majd azt is megírom. Mindent megírok neked... És most bucsuzz el fiam.

TERKA: Ne küldi még el Béla!

KENESSEY: Dolgom van Terka,

TERKA: Csak tíz percig még.

KENESSEY: Nagyon sok dolgom van... Tudod, mikor az ember olyan messze utra megy és... és mikor olyan nehéz itt hagyni ezt... ezt a legény életet... ezt a fiatal életet Terka.

TERKA: Leülök szépen ide a sarokba és nem szólok egy szót se, csak nézlek... Engedd, hogy itt maradjak és nézzetek.

KENESSEY: Vendégeket várok és az anyám is lejöhet...

TERKA: Akkor hát...

KENESSEY: Aldjon meg kicsi fiam az én Istenem. Aldjon meg, védjen, oltalmazzon és te bocsáss meg nekem (megcsókolja a kezét) És légy jó és ne sokat busulj utánam... Isten veled.

TERKA: Egy csókot még Béla! A szádat akarom még egyszer megcsókolni, azt a szomorú, okos szádat.

KENESSEY (rövid tétovázás után, hosszan átöleli és megcsókolja): Most menj!

TERKA: Megyek. Az ég veled! (Lassan megindul az ajtó felé)

KENESSEY (mikor az ajtóhoz ért, hirtelen elhatározással utána szól): Terka!

TERKA (kitörő örömmel): Itt maradok.

KENESSEY: Nem. Most elméssz.

TERKA: De vissza jövök hozzád. Ugy-e, vissza lőhetek hozzád?

KENESSEY: Egy óra múlva gyere vissza! El akarok tőled még egyszer búcsuzni... Pezsgő mellett és nótaszó mellett. És elhuzatom még egyszer a te nótádat, Terka... (elszántan) Aztán hadd jöjjön, aminek jönni kell! Egyet még mulatunk utoljára. Ehhez még jogom van, Terka! És élni akarok veled!... Most menj fiám! Eredj! Egy óra múlva elvégezem, ami még hátra van, aztán a tied vagyok.

TERKA: A viszontlátással

KENESSEY: Várlak. (Kikiséri) Várlak Terka!

3. JELENET

Kenessey, majd Inas

KENESSEY (kis ideig még utána néz, csenget, aztán fáradtan ledobja magát a kanapéra): Ehi! Most már ugyis mindegy. (Inas bejön.) Láttad azt a hölgyet, aki most innen kiment?

INAS: Igenis nagyságos uram.

KENESSEY: Ez a hölgy egy óra múlva visszajön, de ha bármikor is jönne vissza, be fogod bocsátani. És attól fogva nem vagyok itthon senkinek. Elmehetsz.

INAS (egy helyen áll és nem mozdul)

KENESSEY: Nem érted? Elmehetsz!

INAS (bátortalanul): Kérem nagyságos uram...

KENESSEY: Eredj! (szigoruan) Takarodj... Vagy megállj! Leméssz a kaszinóba és rendelsz valami vacsorát 2—3 személyre. Valami halat, hideg sültet, tésztát és édességet és rendelsz hat üveg pezsgőt. Vagy rendelj tizet, legalább neked is marad. És megmondod a főpincérnek, hogy küldjön ide nekem három-négy cigányt!... Megértettél? Mit nézel rám? Eredj! Tedd, amit mondtam. (Künn csengetés hallatszik)

INAS (lassan kifelé megy).

4. JELENET

Kenessey, Orvos

KENESSEY (feláll, hogy az íróasztalhoz menjen, ebben a pillanatban belép a doktor): Szervusz doktor! Mi újság?

ORVOS: Semmi különös. Tíz perccel ezelőtt találkoztam a főhadnaggyal és Mártával, akit hazakisér, aztán feljön hozzád elbúcsuzni. Készen vagy?

KENESSEY: Azt hiszem. Olyan nagy takarítást vittem véghez, mintha az esküvőre készülnek. Mindent megsemmisítettem, kivéve ezt az egy arcképet, (Mutatja.)

ORVOS: Csinos kis jószág. Ki ez?

KENESSEY: Jól ismered doktor. Bár soha se láttatok egymást.

ORVOS (hirtelen): Terka?

KENESSEY (szomorúan mosolyog): Az. A kicsi Terka, akinél jobban, igazabban soha se szeretett engem senki.

ORVOS: Ne vétkezz!

KENESSEY: Igazad van... Talán ő is szeretett... De azért sohase leszek olyan boldog, mint mikor ezé voltam. (Sóhaj) Mulik az idő doktor, lassanként minden elmúlik... Az élet is, és vele együtt elmúlik a szomorúság is, meg az öröm is.

ORVOS: Megint kezded?

KENESSEY (vállat von): Ha neked rosszul esik az igazságot hallani, hát nem bánom, beszéljünk másról... Hideg van ott künn? Tudod, hogy már hat hete nem voltam az utcán?

ORVOS: Tudom. És ezalatt a hat hét alatt, még nem hallottam tőled egy okos gondolatot.

KENESSEY: Nem tehetek róla, ha ostoba vagyok.

ORVOS: Eh, nem arról beszélek! Mit akarsz örökösen elhítni magaddal, hogy beteg vagy?

KENESSEY: Hát nem vagyok az? (Merően az orvos szemébe néz.)

ORVOS (kis ideig állja a tekintetét, aztán lesüti a szemét): Nem. (Ujra ránéz.) Az voltál, de most már kutya bajod! És mire megjön a tavasz, azt se tudod, hogy valamikor is beteg voltál.

KENESSEY: Ugyan ne hazudj doktor! Meglásd, megver az Isten. Aztán fölösleges is. Amióta nem tiltasz meg semmit, és amióta olyan jókedvű és mosolygós az anyám, azóta tudom, hogy nincs sok már hátra.

ORVOS (bosszusan): Számár vagy!

KENESSEY: Lehet. Mindenki számár, aki nem akarja elhinni, amit ti doktorok hazudtok... Látod, amíg gorombáskodtál velem és ijesztgetté a halállal, addig reménykedtél. Én már akkor is tisztán láttam, de hát megszereztem nektek azt az örömet, hogy úgy tettem, mintha hinnék és biznék. Most vigasztalsz, beszélsz a jövőről, hát már reményed sincs.

ORVOS: Értelek. Gunyolódsz, mert érzed, hogy már semmi bajod sincs, de én ennek jobban örülök, mintha sírálnoknál. (Csengetés hallatszik.) Maradj! Majd én ajtót nyitok. (Kimegy.)

KENESSEY: Ferenc volna már?

5. JELENET

Előbbie k, Főhadnagy, majd Inas

FŐHADNAGY (előre bejön)

KENESSEY: Te vagy az Imre? Lásd, ez derék dolog volt tőled, hogy eljöttél.

FŐHADNAGY: Bocsáss meg, hogy előbb nem jöhöttem.

KENESSEY: Tudom. Nem eresztett a menyasszonyod. Okosan tette fiam. Hát boldog vagy?

FŐHADNAGY: Szeretjük egymást, ez az egész.

KENESSEY: Sohase bocsátom meg magamnak, hogy nem lehetek ott az esküvőtökön. (Az orvos belép, szomorúan mosolyog.) Nem engedi a doktor... Bizony. Tudod, az ember sohase teheti azt, amit akar. Hanem így is jól van. Az egyik ember boldog lesz, a másik meghal. Hidd meg, nem félek a haláltól és igazán nem ragaszkodom egy olyan élethez, amely annyira rosszul sikerült, mint az enyém.

ORVOS: Hát mindenáron azt akarod, hogy gorombáskodjam veled?

KENESSEY (gyengéd szeretettel): És veled is gorombáskodik, mert itt vagy és mert hallgatod, amit mondok. Hanem azért mégse menj el fiam. Ma jó kedvem van és megbosszantjuk egy kicsit a doktort. Aztán valami meglepetést is tartogatok a számotokra. (Inas bejön.) Te vagy az Ferenc?

INAS: Igenis nagyságos uram.

KENESSEY: Rendszerben van minden?

INAS: Csak a cigányok hiányzanak még, nagyságos uram, de egy negyed óra múlva azok is itt lesznek.

KENESSEY: Jól van. Ha kellesz, majd csengetek. (Inas el.)

ORVOS (rosszat sejtve): Micsoda cigányokról beszélt ez itt?

KENESSEY: Azokról, akiket ide rendeltem, s akik, mint hallottad, egy negyedóra múlva itt lesznek.

FŐHADNAGY: De te tréfálsz ugy-e?

KENESSEY: Dehogy. Egy kicsit mulatni fogunk urak!

ORVOS: Mulatni? Mi? Itt? Ma?

KENESSEY: Igen. Mi. Itt és ma! Cigányszó mellett. És pezsgő mellett. És még valaki lesz itt. Terka. Meghívtam és itt lesz! Mit bámultok?

ORVOS: Megörültél?

KENESSEY (nem figyel oda és a főhadnagynak mutatja az arcképet): Mit szólsz hozzá?... Igaz, te vőlegény vagy, hát ne szólj semmit... De inni azt fogsz! És te is doktor! (Csenget.) Ma mulatni akarok urak! De ne vágjatok olyan keserves arcot!

FŐHADNAGY: Hisz te tisztára elvesztetted az eszedet!

KENESSEY: Dehogy vesztettem el fiam, dehogy! Csak jó kedvem van! Hát sajnáljátok tőlem ezt a kis jókedvet? Hát nem voltam elég sokáig szomorú? (Bejövő inashoz) Hozz be Ferenc egy üveg pezsgőt! Hozz mindjárt kettőt! (Inas el.)

ORVOS: És azt hiszed, hogy én inni fogok abból? És megengedem, hogy te igyál?

KENESSEY: Ne papolj doktor! Inni fogsz és én inni akarok!

FŐHADNAGY: De kérlek Béla!

KENESSEY: Te is inni fogsz huszár!... A mennyaszszonyodnál majd én kimentelek. Majd megirom neki. Lásd, ugy se voltam ott a legénybucsudon, hát legalább elbucsuztatlak most. (Inas bejön, és az asztalra tesz két üveg pezsgőt és 3 poharat.) Tölts Ferenc! És soha se várd, mlg én szólok. Amelyik poharat üresen látod, azt töltsd tele! Hát szervusztok fiuk! (Kocint, de azok nem nyulnak a pohárhoz.) No huszár! Igyál doktor! Ezt a poharat a barátságunkra! (A főhadnagy az orvosra néz, ez vállat von, majd kocint és isznak.)

ORVOS: Hallgass rám Béla!

KENESSEY: Ne okoskodj doktor! Mit akarsz megint prédikációt tartani! Hát azt hiszed, te örökké élsz? Üljetek le urak. És beszélgessünk egy kissé okosan. Az előbb azt mondtad doktor, hogy hat hét óta nem hallottál tőlem egy okos szót. Hát beszéljünk okosan. De előbb igyatok egyet!

FŐHADNAGY (szilárd elhatározással): Nem iszom!

ORVOS (haraggal): És te se iszol! (Egymás után a falhoz csapkodja a poharakat.) Nem engedem, hogy igyál!

KENESSEY (minden harag nélkül): Friss poharakat Ferenc! Ahányat a nagyságos ur a falhoz vág, te hozz két annyit! A nagyságos ur mindig így szokott mulatni, de most kifogunk rajta! (Inas el, majd új poharakat hoz.)

FŐHADNAGY: Ha bolond vagy, én itt hagyalak.

KENESSEY: Nem lehet lekem. Ma semmi mást nem lehet itt tenni, csak amit én akarok és én azt akarom, hogy

Itt maradi és ne akarjátok a kedvemet rontani... Igyunk urak! Ezt a poharat a menyasszonyod egészségére... Igy! Láiod! Most szeretlek benneteket! És most, ha akarjátok, hát nem bánom, beszéljessünk egy kicsit..... Hát én a végét járom.

ORVOS: Béla!

KENESSEY: Lehet, hogy még van egy pár napom, de az is lehet, hogy csak néhány óráam van.

FÓHADNAGY: Be vagy rugva és nem tudod, mit beszélsz.

KENESSEY: Lehet! Mégis így van, de azért nem panaszkodom. Hát igaz, ha élni lehetne, élni egészségesen és boldogan, csak egy évig, csak néhány hónapig, talán ez is elég lett volna.

ORVOS: Egy egész élet van még előtted tele boldogsággal.

KENESSEY: De hát nem lehet. Eddig zugolódtam, káromoltam az Istent és gyűlöltem mindenkit, aki él és boldog mert lenni. Már ez is elmúlt. A lelkem megnyugodott, a bosszum elült és hiszem az Istent... Jól van ez így, ahogy van. Én elpusztulok, mert magammal hoztam a pusztulás csiráját.

ORVOS (egészen kikelve magából): Örültséget beszélsz és nem hallgatlak tovább. (Fel akar kelni.)

KENESSEY (gyengén visszatartja): Maradj, doktor és hallgass meg. Csak most az egyszer ne akarj parancsolni, aztán mindig szót fogadok. Az előbb azt mondtam, hogy nyugodt vagyok és már megbocsátottam mindenkinek... Nem jól mondtam, fiuk. Egy embernek meg nem bocsátok soha és azt gyűlölni fogom még a sirban is. (Feláll és vadul néz a doktorra) Tel Miért fogtál meg akkor, mikor az a bitang...?

ORVOS: Az istenre kérlek, ne beszélj erről!

KENESSEY: Lásd! ezért haragszom rád. Ezt meg nem bocsátom neked soha. Meg kellett volna akkor ölnöm. A fekete lelkét kellett volna kitipornom és bele kellett volna fojtanom a halálos lgazságot!... Most kacag és mocskos teveket szó a nyomorolt agyában és vágják a bűnös lelkével arra a leányra. Tel Esküdj meg nekem, hogy ebben megakadályozod őt! Esküdj meg, hogy sohase engeded, hogy az övé legyen! Csak erre az egyre esküdj meg! Csak az övé ne legyen! Soha az övé! Ettől a gondolattól rettegek és érzem, hogy ez nem hagy nyugodni a sirban se.

ORVOS: De hisz tudod, hogy gyűlöl őt!

KENESSEY: Ma még gyűlöl. Talán. De félek, hogy a gyűlölete lassan elszáll és elfeledi, hogy mit vétett ellenem és ellene is... A lányok hamar felednek. Nagyon hamar... Látod, már engem is elfeledett.

FÓHADNAGY: De Béla!

KENESSEY: Elfeledett. Hat hétig feküdtem itt és egyszer se jött el hozzám, pedig tudta, hogy minden órán siet felém a vég. És még se jött. (Sötéten) És tudod, miért nem jött? Mert az a bitang nem engedte... Szüntelen ott volt mellette. Csak még egyszer találkozhattam volna vele! Egyszer szerettem volna még belenézni a két szemébe és akkor kikorbácsoltam volna azt a csalót a világból. Dehát nem mehetek oda. Te doktor! Menj oda! Menj oda és lökd ki!

ORVOS: Csillapodj, Béla, hisz megöl ez a végtelen szenvedély.

KENESSEY: Ehi! Nekem már semmi sem árt. És én nem félek már semmitől ezen a világon! (Kis csend van, majd halkán tovább beszél) Pedig szerettem volna még egyszer látni!... Egyszer mégis el kellett volna jönnie... Tudom, nem engedik; megtiltották neki; vigyáznak rá; talán minden lépését szemmel tartják... Mégis el kellett volna jönnie... Erőszakkal is, engedelem nélkül is, lopva, mikor senki se látja, mikor egy percre magára hagyják... Még éjszaka is, ha máskor nem tudott. (Meglát csend van) Dehát nem jött... Azért én nem haragszom rá, fiuk, nem haragszom... mert szerettem... nagyon szerettem... (Felveszi a tele poharat) Az ő egészségére, fiuk!... És most megkérlek benneteket valamire. Ígérjétek meg, hogy vigyáztok rá és nem hagyjátok el... Mert, mégis lehet, hogy egy pár nap talán sír is utánam. Ha bánata lesz és szomorúnak látható, vigasztaljátok meg szelid szóval és beszéljétek neki az életről és a boldogságról... De rólam sohase beszéljétek... Csak ha már megnyugodott a lelke; ha majd észre veszitek ajkán az első gyenge mosolyt, akkor mégis mondjátok meg neki, hogy én megbocsátottam... hogy sohase haragudtam. És mondjátok meg azt is, hogy az utolsó gondolatom is az övé volt és az ő boldogságáért imádkozom a tulvilágon is... Ígérjétek meg, hogy megteszitek ezt. (Kézét fog velük) Köszönöm... És most ne beszéljünk erről többet. (Feláll) És ha szerettek, ti se beszéltek többet. (Erőltetett vigszággal) Ne busuljatok, fiuk! Ennek a szomorú, ostoba életnek most vége van! Most kezdődik egy új, egy másik élet és menjünk ez elé, gyerekek, vigán. Igyatok!

Es mosolyogjatok, fiuk! Amiért, hogy én egy kicsit meghalok, még csak egy köny se hulljon ezen a hazug földön. (A kezébe vett tele poharat felemeli, majd lassan visszateszi az asztalra és lehajtott fejjel szótlanul leül. Rövid csend.)

ORVOS (észreveszi a hirtelen beállt lelki változást): Béla! Hallgass rám!

KENESSEY (hirtelen felvágja a fejét, a szemébe baljóslatu fény kerül és dacosan újból felemeli a poharat): Hagyd el... Már ez is elmúlt. Az édesanyám jutott az eszembe, pedig nekem most nem szabad ő rá gondolnom. Nem akarok rá gondolni... Te doktor! Rosszul van megszerkesztve ez a buta sziv... Hanem, csak azért se! Nem! Urak! Ezt a poharat az édesanyám egészségéért (Mikor kiitta, földhöz vágja és abban a pillanatban künn csengetnek. Ő jön! (Az inashoz, aki ki akar menni) Maradj! Vagy eredi a pokolba! Nincs rád többet szükségem. (Az inas lassan kimegy.) Figyeljeteek rám és el ne feledjéteek azt, amit mondtok! Ha ettől a pillanattól kezdve, ebben a szobában, az ő jelenlétében egyetlen szó hangzik is el, amiből az a lány sejtethetne valamit, amiből megtudhatná, hogy én hova megyek és miért megyek el, mondom, ha csak egy halavány célzás is elhangzik, akkor én nem megyek el innen, de itt a szemetek előtt lövöm magam főbe. (Csöngetés) És vigan legyetek! Olyan vigan, mintha lakodalomban lennéteek. (Gyorsan el.)

6. JELENET.

Előbbie k, Kenessey nélkül

FÓHADNAGY: De hát mi lesz ennek a vége? Nem tudsz parancsolni ennek az örültnek?

ORVOS: Semmit se tudok tenni!

FÓHADNAGY: De ez megöli magát!

ORVOS Tudom. Nem lehet megmenteni. Nincs hatalom, amely meg tudná menteni. Ez a vigság, ez a szokatlan jókedv, ez a cinizmus, a szemének szikrázó, félelmes tüze, az elevensége, minden a közelgő halál előhírnöke. A halál már itt ólálkodik és nem tudok segíteni. De el ne áruld magad! Hadd menjen minden úgy, ahogy ő akarja.

FÓHADNAGY, Nem bírom végignézni.

ORVOS Végig kell nézned és vele kell tenned, mint ahogy vele teszem én is. Vágj mosolygós arcot, légy viga,

és ne mutasd, hogy belül a zokogás fojtogatja a torkodat... Hadd menjen vigan a halálba! De el ne áruld magad! Mosolyogj! Kacagj és igyál! Fojtsd borba a könnyedet és ha nagyon tudnál sírni, akkor dalolj egyet! Csend! Jönnék.

7. JELENET

Előbbiek, Kenessey, Terka

KENESSEY (bejön Terkával együtt. Amazok állva fogadják őket) Megjöttünk, urak! Az életrajzi adataitokat már elmondtam röviden, most mutatkozzatok be!

TERKA (egymás után kezét fog velük, azok tisztelettel meghajolnak)

KENESSEY Figyelmetekbe ajánlom, hogy ott künn azt mondtam, hogy vig fickók vagytok. Hát ne akarjatok meghazudtolni. Utálom a szertartásosságot és a spanyol etlikettet. És te se sokat okoskodj, Terka! Nem azért vagyunk itt, hogy unatkozzunk, hanem azért, hogy jól mulassunk! Érezd magad jól, kacagj és mulass úgy, mintha már tíz éve ismernétek egymást... Csak a doktorra vigyázz, és ne higgy neki, akármit mond, mert az csak tetteti magát, pedig veszedelmes fickó. Különbben csak olyan disz doktor. Annyit ért a beteghez, mint én az órákészítéshez. Hanem azért, mikor nem nagyon szomorú, akkor jó fiú... A huszár, az még veszedelmesebb, de attól nem kell félned, mert az szégyen velem együtt most búcsúzik a legényélettől.

TERKA: Maga is? Gratulálok, főhadnagy ur!

FŐHADNAGY: Köszönöm, kisasszony!

TERKA: Eszerint én ma itt csupa vőlegény között vagyok?

KENESSEY (mielőtt bárki is szólhatna) Nem! A doktor még nem az! Figyelmedbe ajánlom, Terka!

TERKA: De te, úgy látszik, már egy küssé, hogy úgy mondjam, alaposan bele néztél a pohárba!

FŐHADNAGY: Nem! Egyszerűen be van rugva.

KENESSEY: Dehogy! Még csak jó kedvem van, de be akarok csipni. Ma mindenkinek be kell itt rugnia. Ha a római pápa ő szentsége megtisztelne a látogatásával, ma őt is berugatnám. Isten éltesen Terka!

ORVOS (alig tud magán uralkodni): Hát sohase lesz már vége?

KENESSEY: Ne rontsd a társaságot doktor! Ha álmos vagy, feküdj le, de ne rontsd a társaságot! Ezt a poharat urak, ennek a szép lánynak az egészségére! Igylál doktor!

ORVOS: De hát mit akarsz velem tulajdonképpen?

KENESSEY: Hja! Ha én azt tudnám, fiam! Mit tudom, hogy mit is akarok? Mulatni akarok! Más semmit és ide szeretném hozni az egész várost, azokat is, akik alszanak és azokat is, akik már meghaltak. Hadd nézzék, hogyan mulat egy ur, mikor utoljára mulat.

TERKA: Utoljára?

KENESSEY (észreveszi, hogy elszólta magát): Azaz... hogy... látod most elárultam magam és elárultam, hogy a jövőendőbelim nem szereti a mulatós embert. Az csak a csendes, nyugodt embereket szereti. Na mindegy! Vagy hogy csak azért is! Ne busulj huszár! Igyatok fiuk! Szervusz Terka!

8. JELENET

Előbbie k. I. II. és III. Cigány

(Pár pillanatig kint halk zene hallatszik, aztán lassan kinyílik az ajtó két szárnya és bejönnek a cigányok. Csendes hallgatót huznak. A főhadnagy az orvosra néz, ez vállat von és beszélgetni kezd Terkával.)

KENESSEY: (kitörő örömmel): Ide gyertek füstös! És hagyjátok abba azt a keserves nótát, vigat huzzatok! De olyan vigat, hogy a tizezeresztendős halott is összeverje a bokáját.

(Cigányok vig nótába kezdenek, de az első pár taktus után Kenesseyen hirtelen erő veszt a fáradtság és a szomorúság. Belehajtja két tenyerébe a fejét.)

TERKA (észreveszi és hozzámegy): Béla! Mi bajod?

KENESSEY (szomorúan felnéz rá): Semmi fiam! (Feláll.) Már semmi, csak eszembe jutott valami... aztán már egy kicsit be is vagyok csipve... Eredj vissza Terka és ne gondold velem. Vagy elhúzassam a nótádat? Acsi cigány! Ide gyere! És huzd bele a fülembe, ennek a szép asszonynak a nótáját, de úgy, hogy a szívem is meghallja! Vagy megállj... Add ide azt a repedt szerszámot! Majd én huzom el rajta a te nótádat Terka! (Játszani kezd, majd rekedt hangon énekelni próbál, de pár taktus után elakad. Erősen köhög, a hegedűt fáradtan leereszti): Nem megy!

TERKA (csaknem kétségbeesve): Béla, az istenért, fogadj szót!

KENESSEY: Semmi, Terka! Ez a buta torok rozsdás egy kicsit, de majd meglocsolom.

TERKA: Nem engedem, hogy igyál! Elég volt, Béla!

KENESSEY (felkap egy pezsgős üveget): A legközelebbi találkozásunkra, urak! (Mielőtt megakadályozhatnák, pár cseppet iszik, aztán az üveget belevágja a tükörbe.) És most táncoljunk egyet, Terka! Gyere, flam!

TERKA: Nem táncolok... Engedj!... Hallgass rám!

KENESSEY: Nem hallgatok, Terka, és nem hallgatok senkire a világon! Rövid az élet, örök a sir! Idébb, füstös! És láb alatt legyen a szemed. Hadd szóljon hát az a csendes! (A cigány lassu csárdást huz, Kenessey és Terka táncolnak.)

ORVOS (a főhadnaggyal együtt nézi őket, majd odalép a táncolók elé): Elég volt Béla!

KENESSEY (gyengén hátrább tolja): Ne rontsd a társaságot, doktor! Sose halunk meg! Huzd móré! (A cigány most gyors csárdásba kezd, Kenessey esztét veszítve, szilajul járja. Hirtelen lepattan egy hur, abban a pillanatban Kenessey megáll és elereszti Terkát. Az arca sápadt, alig áll a lábán.)

FŐHADNAGY (hirtelen egy széket tol oda, amelyre Kenessey le roskad).

TERKA (szinte dermedten hátrál pár lépést és onnan nézi Kenesseyt).

ORVOS (melléje lép): Béla!

KENESSEY (alig hallhatóan): Ne törődj velem, doktor! Folytassátok, urak! (Int a cigányoknak) Közelebb gyertek! (Pár lépéssel előbbre jönnek.) Még közelebb! Egészen melém... És huzzatok nekem valami csendes, nagyon szomorú nótát, fiuk... Az utolsó nótát! (A cigányok nagyon halkán játszani kezdenek. Kenessey lassan lehunyja a szemét, egy nagyot sóhajt, aztán hátrahanyatlik. Mellette áll egyfelől az orvos, másfelől a főhadnagy. Mindketten a síró Terkát nézik. Az orvos most lehajol, megfogja Kenessey kezét, majd fölegyenesedik és nagyon szomorúan a főhadnagra néz. A zene még szól, de olyan halkán, hogy hallani lehet Terka csendes sirását.)

ORVOS (a cigányokhoz): Hagyjátok abba!... Elmehtetek! A mulatságnak vége van.

Szemelvények a MODERN KÖNYVTÁR-t fogadó
kritikákból:

A magyar irodalmi könyvpiacnak eseménye van. Megjelent a Modern Könyvtár első három füzeté. Nemcsak a magyar irodalom ügye a Modern Könyvtár megjelenése, hanem a magyar kulturé. Gömöri Jenő szerkeszté az új és nagyraihivatott vállalatot.

(Független Magyarország)

A Modern Könyvtár, ez a most megindult, minden magyar intellektustól örömmel és lelkesedéssel fogadott gyűjtemény harmadik füzeteként jelent meg a »Szegény kisgyermek panasza« s a betűk, papír és kötés harmóniájá kedvesen lepi meg az olvasót. Jó ajánlás már az a megkülönböztetett izlés, mellyel épp Kosztolányi Dezsőt választották elsőül a gyűjtemény »Magyar Költők« sorozatába — Kosztolányi új verseskönyve irodalmi esemény s vele emelkedik az új gyűjtemény eminens jelentősége.

(Dr. Kuthy Sándor, Független Magyarország)

Gömöri Jenő 'Modern Könyvtár címen új vállalatot indított. Az első három füzet már meg is jelent. Gömöri nagyon gazdag és sokat ígérő programot is ad jövő terveiről, melyek mind a honi, mind a külföldi irodalom legjavát ölelik föl.

(Budapesti Hírlap)

Unter diesem Titel tritt mit den drei ersten seiner Bändchen ein neues literarisches Unternehmen vor das Publikum, das neben Originalarbeiten ungarischer Autoren das Beste der ausländischen Literatur in guten Uebersetzungen verbreiten will. Das Programm der Kollektion sieht vielversprechend genug aus. Die Bibliothek will sich nicht ausschliesslich auf schöne Literatur beschränken, sondern umfasst auch populäre Philosophie, Kunsthistorik u. a. Dies zeigen auch die drei ersten eben erschienen Bände.

(Pester Lloyd)

Meglepő ujtás, hogy a szerkesztőség nemcsak magyar, hanem német nyelvű könyveket is hirdet; magyar költők és novellisták német nyelvre való ültetésével is kívánja irodalmunkat szolgálni. Reméljük, hogy az új könyvtár minél több igazán értékes művel fog a magyar művelődés terjesztéséhez járulni.

(Palágyi Lajos, Magyar Nemzet)

A Modern Könyvtár 2-ik számában Pékler Gyulának két irodalmi tanulmányát közli és így alkalmat nyújt arra, hogy e páratlan mélységű tanok szélesebb rétegekben is elterjedjenek.

[Fogarasi Béla, Kelet Népe]

Ha Gömöri Jenő továbbra is ennyi izléssel s ennyi tudással vezeti könyvtárát — akkor valóban kultúrmunkát végez, miért csak elismerést és hálát érdemel.

[H. S. Mőka]

Minden intelligens magyar, ki a szép és jó könyvet szereti, örömmel fogadja bizonyára azt a hírt, hogy mihamar magyar nyelven, az irodalmi renaissance legkiválóbbjainak átültetésében olvashatja a világ minden nagy modern íróját.

[DeÉreczen]

Ebben a tekintetben a Modern Könyvtár szoros értelemben vett kultúrmissziót teljesít, mert eddigi előkészületeiben és intencióiban az izlés és műélvezet határozott evolúciója foglaltatik. A Modern Könyvtárnak az előjelekből ítélve, az a célja, hogy modern írónak modern — a szó valódi értelemben veendő — közönséget teremtsen s hogy egymáshoz vonja a kettőt, kik most különböző izléssel elégitik ki szellemi szükségleteiket. Az említett vállalat programja pedig méltán ígérkezik hűdnek az író és közönség között.

[Uigetí Ernő, Kolozsvári Hírlap]

Gömöri Jenő íróársunk szerkesztésében egy minden ízében modern vállalat indult meg közelebb a fővárosban, amely irodalmi vállalkozásnak első és legfőbb célja a modern hazai és külföldi irodalmi termékek legszélesebbkörű terjesztése és ismertetése. Előkelő, értékes, igazán hatalmas fiatal erők szövetkeztek a nagyjelentőségű kulturális cél megvalósítására s a vállalat ki is adta már első három füzetét.

[Hövendő]

MODERN KÖNYVTÁR

MODERN ÍRÓK KÖNYVESHÁZA
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

Egyes szám ára 40 fillér, kettős szám ára 60 fillér, hármas szám ára 80 fillér, négyes szám ára 1 korona, ötös szám ára 1 korona 20 fillér

A Modern Könyvtár az első magyar modern irodalmi, művészeti és tudományos gyűjtemény. Programja a szépirodalom, valamint a művészet és tudomány terén egyaránt nagyszabású és páratlanul gazdag és ízig modern. Munkatársai a legkiválóbb, legismertebb hazai és külföldi írók, művészek, tudósok. A Modern Könyvtár eddig megjelent füzetei voltaképen vaskos kötetek mind és egytől-egyig a magyar és idegen irodalom, művészet és tudomány remekei. A Könyvtár füzetei nagy alakban jelennek meg és szinte egészen könyvszámba vehetők. Betűi gyönyörű, olvasható gyöngybetűk, papírja a legfinomabb famentes papír, külső kiállítása is elsőrangú. A Könyvtár művészi címlapja Kozma Lajos, az ismert festőművész műve.

